

Analiza sudskih presuda za krivična djela
sa elementima organizovanog kriminala

IZA STATISTIKE (3): PREVENCIJA ILI PODSTICANJE ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Projekat "Veća transparentnost i odgovornost vlasti" finansira Evropska unija, posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, a implementira MANS sa pet projektnih partnera. Za sadržaj ovog izvještaja odgovoran je isključivo MANS a iznijeti stavovi i mišljenja ni u kom slučaju se ne mogu smatrati stavovima Evropske unije.

Naziv:

Analiza sudskih presuda za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala
IZA STATISTIKE (3) - Prevencija ili podsticanje organizovanog kriminala

Izdavač:

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS

Autori:

Veselin Radulović
Vanja Čalović

Tehnička podrška:

Radovan Terzić
Vuk Janković
Anđela Nicović
Jelena Mandić

Štampa:

3K - Makarije

Tiraž: 300

Kontakt:

Dalmatinska 188, Podgorica, Crna Gora
Tel: +382 20 266 326
Fax: +382 20 266 328
E-mail: mans@t-com.me
www.mans.co.me
www.izbori.se

SADRŽAJ

UVOD	5
SAŽETAK	6
ANALIZA PRAVNOG OKVIRA	9
1. Definicija organizovanog kriminala	9
1.1. Uticaj izmjena zakona na definiciju organizovanog kriminala	10
2. Zaštićeni svjedok	12
2.1. Zaštita u sudu	12
2.2. Zaštita van suda	13
3. Svjedok saradnik	14
4. Mjere tajnog nadzora	15
4.1. Mjere tajnog nadzora u predlogu izmjena ZKP-a	17
5. Oduzimanje imovine	17
6. Krivična djela karakteristična za organizovani kriminal	20
6.1. Stvaranje kriminalne organizacije	20
6.2. Pranje novca	21
6.3. Neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga	21
6.4. Kriminalno udruživanje	23
6.5. Trgovina ljudima	24
6.6. Ostala krivična djela	26
UTICAJ IZMJENA ZAKONA NA SUDSKE POSTUPKE	27
1. Izmjene zakona pomažu optuženima za šverc narkotika	27
2. Problemi u primjeni izmijenjenih zakona: neznanje ili korupcija?	30
“PUMPANJE” STATISTIKE	35
1. Zvanični statistički podaci, ocjene i preporuke za unapređenje	36
2. Kako se „pumpa“ statistika?	38
2.1. Optuženi za organizovani kriminal, osuđeni za druga djela	38
2.2. Tužilac: organizovani kriminal; sud: nema ni krivičnih djela	41
2.3. Organizovani kriminal vs krivična djela izvršena na organizovan način	42

REZULTATI MEĐUNARODNE SARADNJE	45
EFEKAT MJERA TAJNOG NADZORA	51
1. Različiti aršini	51
2. Sudske naredbe bez obrazloženja i provjere opravdanosti	52
3. (Ne)opravdanost korišćenja mjera tajnog nadzora	53
SVJEDOK SARADNIK I ZAŠTIĆENI SVJEDOK	55
1. Svjedok saradnik	55
2. Zaštićeni svjedok	56
KAZNENA POLITIKA	59
1. Kaznena politika crnogorskih i sudova u regionu	59
2. Ublažavanje kazni	64
2.1. Spajanje kazni	64
2.2. "Priznanje" i „kajanje"	65
2.3. Pogrešno utvrđivanje otežavajućih okolnosti	67
2.4. Pogrešno utvrđivanje olakšavajućih okolnosti	70
2.5. Uslovni otpust	71
2.6. Amnestije	71
3. Poređenje kaznene politike	72
3.1. Kokain	73
3.2. Heroin	74
3.3. Marihuana	74
PRISTUP SUDSKIM PRESUDAMA I SPISIMA PREDMETA	77
1. Viši sud u Podgorici	77
2. Apelacioni sud Crne Gore	78
3. Viši sud u Bijelom Polju	79

UVOD

Uspješna borba protiv korupcije i organizovanog kriminala je prioritet Crne Gore u procesu evropskih integracija. Međutim, ne postoji ni jedna analiza postupanja pravosuđa u predmetima koji se odnose na krivična djela sa elementima organizovanog kriminala, već samo teško razumljivi statistički podaci o optužnicama i sudskim presudama.

Cilj ove analize je da objektivno sagleda uticaj pravnog i institucionalnog okvira, kao i rezultate pravosuđa u borbi protiv organizovanog kriminala i utvrdi šta se nalazi iza zvanične statistike i kakvi su efekti primjene novih zakonskih rješenja. Ova analiza sadrži brojne studije slučajeva koje pokazuju probleme u sprovođenju zakona i radu pravosuđa na konkretnim primjerima.

U izradi ove publikacije su korišćene pravnosnažne i nepravnosnažne sudske presude koje su objavljene na internet prezentacijama nadležnih sudova, i koje smo dobili na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Manji dio analize se zasniva na spisima predmeta do kojih smo uspjeli da dođemo, a u nekoliko slučajeva smo koristili medije kao izvore informacija.

Prvi dio ove publikacije sadrži analizu pravnog okvira koji je relevantan za borbu protiv organizovanog kriminala, dok je drugi dio posvećen problemima koji su nastali u sudskim postupcima zbog česte izmjene zakonske regulative. Treći dio publikacije pojašnjava šta zaista ulazi u zvaničnu statistiku pravosudnih organa.

U posebnom dijelu publikacije se sagledavaju efekti međunarodne saradnje na konkretnom primjeru krijumčarenja narkotika, a u narednom poglavlju se analiziraju efekti korišćenja mjera tajnog nadzora. Jedno poglavlje se odnosi na praktične domete novih zakonskih instituta, svjedoka saradnika i zaštićenog svjedoka.

Dio publikacije je posvećen analizi kaznene politike za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala. Poslednje poglavlje se odnosi na probleme u pristupu podacima, konkretno sudskim presudama i spisima predmeta.

SAŽETAK

Analiza pokazuje da su mnoga nova zakonska rješenja bila u korist lica koja su optužena za pranje novca i najteža djela krijumčarenja narkotika sa elementima organizovanog kriminala.

Zahvaljujući izmjenama zakona i dugom trajanju postupaka, optužnice protiv lica koja su bila optužena za teže oblike krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga su morale biti izmijenjene i na teret im je stavljen samo osnovni oblik tog djela za koji je propisana znatno blaža kazna.

Pored toga, izmjene zakona su imale loše efekte na postupke koji se odnose na organizovani kriminal, jer su tužioci i sudije pogrešno utvrđivali krivična djela koja se optuženima stavljaju na teret, pa su neki optuženi oslobođeni svake krivične odgovornosti, a drugi su dobili znatno blaže kazne.

Analiza zvanične statistike pokazuje da se kao organizovani kriminal tretiraju predmeti u kojima nema elemenata koji su neophodni za postojanje organizovanog kriminala. U mnogim predmetima specijalni tužilac je prvo podnio optužnice za organizovani kriminal, pa je u toku postupka odustao od takvih kvalifikacija, ali su te presude ipak ušle u zvaničnu statistiku. Takođe, mnoge optužbe za organizovani kriminal su dovele do osuda za krivična djela koja ne predstavljaju organizovani kriminal, a ipak čine dio zvanične statistike pravosuđa u toj oblasti.

Konkretni slučajevi pokazuju da se saradnja sa drugim državama ne koristi na adekvatan način, već se tokom postupaka osporavaju ključni dokazi do kojih su došle službe drugih država i poklanja povjerenje domaćim vještacima čiji nalazi su u korist optuženih za međunarodno krijumčarenje narkotika. Suđenja u tim predmetima traju neprimjereno dugo i odugovlače se zahvaljujući tolerisanju procesnih zloupotreba što uzrokuje nemogućnost pribavljanja dokaza putem međunarodne pravne pomoći.

Uvođenje novih instituta, svjedoka saradnika i zaštićenog svjedoka, nije dalo efekte. Ti instituti su primijenjeni samo u po jednom slučaju od kada je ta mogućnost propisana zakonom i to bez konkretnih rezultata.

Niz primjera pokazuje da su tužioci predlagali, a sudovi određivali sprovođenje mjera tajnog nadzora zbog sumnji u organizovani kriminal, a ti postupci su okončani osuđujućim presudama za krivična djela za koja nije predviđeno korišćenje tih mjera i to upravo na osnovu dokaza do kojih se ne bi došlo da nije bilo primjene tih mjera. Konkretni slučajevi pokazuju da tužilaštvo ima različite aršine kada je u pitanju korišćenje mjera tajnog nadzora, a da naredbe sudova ne sadrže sve zakonom propisane obavezne elemente, što otežava, a u nekim slučajevima potpuno

onemogućava bilo kakvu provjeru i kontrolu zakonitosti zadiranja u osnovna ljudska prava.

Postupci pred crnogorskim sudovima traju mnogo duže, a njihova kaznena politika za međunarodno krijumčarenje narkotika je znatno blaža od prakse sudova u drugim državama. Trajanje postupka, izmjene zakona u korist optuženih i izuzetno blaga kaznena politika sudova, omogućavaju da organizatori kriminalnih organizacija koje se bave međunarodnim krijumčarenjem narkotika budu osuđeni blažim kaznama nego njihovi podređeni. Sa druge strane, u presudama prema licima koja su uglavnom korisnici i zavisnici od opojnih droga, i koji ne prodaju narkotike na organizovan način, sudovi izriču mnogo strožije kazne.

Osuđeni za organizovani kriminal su uživali dodatne povoljnosti u vidu skraćanja zatvorskih kazni zahvaljujući odlukama vrha izvršne i sudske vlasti o primjeni instituta uslovnog otpusta, kao i brojnim zakonima o amnestiji koje je usvojila Skupština Crne Gore.

Pristup sudskim presudama i spisima predmeta organizovanog kriminala je ograničen, što u velikoj mjeri onemogućava analizu njihovog rada. Pored brisanja ličnih podataka optuženih, sudovi iz presuda uklanjaju i informacije o državama i gradovima iz kojih se i preko kojih se krijumčari droga, putanju i nazive brodova i imena firmi koje se koriste za krijumčarenje narkotika i pranje novca. Takođe, objavljivanjem samo djelova presuda koji su postali pravnosnažni, sudovi prikrivaju podatke koji ukazuju na njihov nezakonit rad, odnosno uklanjaju djelove presuda u kojima je drugostepeni sud utvrdio povrede zakona. Prikrivanje ovih podataka dodatno doprinosi nepovjerenju u rad pravosuđa, smanjuje odgovornost nosilaca pravosudnih funkcija i dovodi u pitanje postojanje njihove volje za suzbijanjem organizovanog kriminala.

ANALIZA PRAVNOG OKVIRA

Ovo poglavlje sadrži pregled i analizu pravnog okvira koji se odnosi na vođenje postupaka za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala.

U prvom dijelu ovog poglavlja analizirana je definicija organizovanog kriminala, a zatim i odredbe Zakonika o krivičnom postupku (ZKP) koje se odnose na zaštićenog svjedoka ili oštećenog, svjedoka saradnika, mjere tajnog nadzora, privremeno i trajno oduzimanje imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano, i finansijsku istragu.

Analiza pravnog okvira pokazuje da postoji ozbiljna neusklađenost rješenja iz procesnog¹ i materijalnog² zakonodavstva u pogledu odredbi koje regulišu prošireno oduzimanje imovine. Zbog toga se u praksi moraju primjenjivati odredbe materijalnog zakonodavstva³, koje su povoljnije za lica optužena za organizovani kriminal. Takođe, zakonska rješenja koja podrazumijevaju da državni tužilac arbitrarno odlučuje kada će podnijeti zahtjev za prošireno oduzimanje imovine, funkciju tužioca čine izuzetno podložnoj korupciji.

U drugom dijelu ovog poglavlja analizirana su krivična djela karakteristična za organizovani kriminal: stvaranje kriminalne organizacije; pranje novca; neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga; i kriminalno udruživanje.

Analiza izmjena Krivičnog zakonika (KZ) koje je Vlada predložila bez bilo kakvog obrazloženja, a Skupština ih na isti način usvojila, pokazuje da su **nova zakonska rješenja bila u korist lica koja su optužena za pranje novca i najteža djela krijumčarenja droga sa elementima organizovanog kriminala.**

Takva zakonska rješenja, kao blaža za okrivljene, moraju biti primijenjena na sve postupke za organizovani kriminal, kako na one koji su u toku, tako i za nove slučajeve organizovanog kriminala, bez obzira da li je krivično djelo izvršeno prije ili poslije njihovog usvajanja.

1. Definicija organizovanog kriminala

Definicija organizovanog kriminala je data u Zakoniku o krivičnom postupku Crne Gore⁴ (ZKP), čija primjena u postupcima za ta krivična djela je počela u septembru 2011. godine⁵. Izmjene Krivičnog zakonika (KZ) iz 2010. godine, organizovani kriminalitet definišu na identičan način kao i ZKP⁶.

Prema ZKP-u i KZ-u, da bi se radilo o krivičnom djelu iz sfere organizovanog kriminala neophodno je **kumulativno ispunjenje sljedećih uslova:**

¹ Zakonik o krivičnom postupku

² Krivični zakonik

³ Krivični zakonik

⁴ Zakonik o krivičnom postupku, "Službeni list CG" br.57/2009 i 49/2010

⁵ Zakonik o krivičnom postupku, član 22

⁶ Krivični zakonik, Član 401a stav 6.

- 1) **postojanje određenog stepena sumnje** - osnovane sumnje da je izvršeno krivično djelo;
- 2) **težina krivičnog djela** - koji se ogleda u apstraktnoj težini izraženoj kroz propisanu kaznu zatvora od četiri godine ili težoj kazni;
- 3) **organizovanost** - koji se ogleda u tome da krivično djelo mora biti rezultat djelovanja tri ili više lica udruženih u kriminalnu organizaciju, odnosno kriminalnu grupu;
- 4) **poseban kriminalni cilj** organizacije ili grupe, koji se ogleda u tome da se krivična djela vrše radi sticanja dobiti ili moći.

Pored toga, za postojanje organizovanog kriminala **neophodno je ispunjenje još najmanje tri**, od sljedećih uslova:

- 1) **hijerarhijska struktura** - svaki član organizacije ili grupe je imao unaprijed određeni ili očigledno određivi zadatak ili ulogu;
- 2) **stalnost u djelovanju** - djelatnost se planira na duže vrijeme ili za neograničeni vremenski period;
- 3) **interna pravila** - djelatnost se zasniva na primjeni određenih pravila unutrašnje kontrole i discipline članova;
- 4) **internacionalizacija** djelovanja - djelatnost se planira i sprovodi u međunarodnim razmjerama;
- 5) **nasilnička priroda** organizacije - u djelovanju organizacije se primjenjuje nasilje ili zastrašivanje ili postoji spremnost za njihovu primjenu;
- 6) **postojanje poslovnih veza** - u djelatnosti organizacije koriste se privredne ili poslovne strukture;
- 7) **nezakonita legalizacija prihoda** - u djelatnosti organizacije koristi se pranje novca ili nezakonito stečene dobiti;
- 8) **veze sa faktorima moći** - uticaj organizacije na političku vlast, sredstva javnog informisanja, zakonodavnu, izvršnu ili sudsku vlast ili na druge važne društvene ili ekonomske činioce.

1.1. Uticaj izmjena zakona na definiciju organizovanog kriminala

Novi ZKP se primjenjuje u svim postupcima za organizovani kriminal koji su pokrenuti nakon 01. septembra 2011. godine, dok se stari primjenjivao u istragama pokrenutim prije tog roka i u postupcima po pravnom lijeku protiv odluka koje su donešene prije stupanja na snagu novog zakona.⁷

Novi ZKP **više ne propisuje poseban tip krivičnog postupka** za krivična djela organizovanog kriminala što je, u pravno-tehničkom smislu, jednostavnije i bolje rješenje od prethodnog.

Stari ZKP **nije sadržao ovako preciznu definiciju** organizovanog kriminala, već posebne odredbe o postupku za krivična djela izvršena na organizovan način.

⁷ Zakonik o krivičnom postupku, član 513.

Pored toga, stari ZKP nije sadržao uslov da se radi o krivičnom djelu za koje je propisana kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna.

Kriterijum koji se odnosi na apstraktnu **težinu krivičnog djela** s obzirom na zapriječenu kaznu (četiri godine zatvora ili teža kazna), do donošenja ovog zakonika nije bio karakterističan za naše zakonodavstvo.

Prethodni ZKP taj kriterijum ne poznaje, dok se u definisanju drugih pojmova i instituta naš zakonodavac do sada uglavnom držao granica zapriječene kazne od tri, pet ili deset godina zatvora.

Granica od četiri godine zatvora po prvi put se pojavljuje u našem krivičnom zakonodavstvu u novom ZKP-u i ona je preuzeta iz Konvencije UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala.

Novi ZKP donosi i neke izmjene koje u praktičnoj primjeni mogu dovesti do rješenja koja će biti u korist lica optuženih za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala. Naime, u odnosu na uslov koji se odnosi na korišćenje raznih struktura, novi ZKP **više ne propisuje korišćenje političkih struktura**, već jedino privrednih i poslovnih.⁸

Tako, na primjer, ovaj uslov neće biti primjenjiv ako organizacija u svojoj djelatnosti koristi političku partiju kao političku strukturu.

Na primjer, ako bi postojala neka kriminalna organizacija sa više članova koji imaju određene uloge i koji duže vremena vrše teža krivična djela sa ciljem sticanja dobiti ili moći, te ako uz sve navedeno za vršenje krivičnih djela koriste neku političku partiju, po važećem zakonskom rješenju ipak se ne bi radilo o organizovanom kriminalu, što je svojevrstan apsurd.

Umjesto da se korišćenje političkih struktura, odnosno političkih partija, smatra jednim od posebnih uslova za postojanje organizovanog kriminala, novi ZKP tu vezu pokušava da propiše kroz uticaj organizacije na **"političku vlast"**, kako se to navodi u članu 22. tačka 8. alineja ž.

Termin "politička vlast" u **pravnom smislu je potpuno neodređen i neprecizan**. Naime, sa striktno pravnog aspekta, nesporno je da postoje jedino zakonodavna, izvršna i sudska vlast, pa je nerazumljivo na koga to treba da se ima uticaj da bi se radilo o uticaju na političku vlast i da bi bio ispunjen ovaj uslov za organizovani kriminal.

Stoga se uslov uticaja na "političku vlast" ovdje pokazuje suvišnim i svakako ne dovodi do mogućnosti da se političke partije povežu sa organizovanim kriminalom, jer se političke partije ne mogu smatrati bilo kojom granom vlasti, ali ni "političkom vlašću".

⁸ Zakonik o krivičnom postupku, Član 22. tačka 8. alineja d)

2. Zaštićeni svjedok

2.1. Zaštita u sudu

Zaštita zaštićenog svjedoka u sudu sastoji se od posebnog načina učestvovanja i saslušanja u krivičnom postupku i propisana je ZKP-om.

Ukoliko postoji osnovana bojazan da bi svjedok davanjem iskaza ili odgovorom na pojedina pitanja sebe, svog bračnog druga, bliskog srodnika ili njemu blisko lice izložio ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, fizički integritet, slobodu ili imovinu većeg obima, svjedok može uskratiti iznošenje identifikacionih podataka, davanje odgovora na pojedina pitanja ili davanje iskaza u cjelini, dok se ne obezbijedi njegova zaštita.⁹

Obrazloženi predlog o posebnom načinu učestvovanja i saslušanja zaštićenog svjedoka mogu podnijeti svjedok, okrivljeni, branilac ili državni tužilac. Rješenje o tome donosi sudija za istragu, u fazi istrage, odnosno vijeće sudija na glavnom pretresu.¹⁰ Presuda se ne može zasnivati isključivo na iskazu zaštićenog svjedoka.¹¹

Zaštita svjedoka tokom saslušanja u krivičnom postupku vrši se saslušanjem svjedoka pod pseudonimom ili uz pomoć tehničkih uređaja¹² i slično. Sudija je dužan da zabrani svako pitanje čiji bi odgovor mogao otkriti identitet svjedoka, a sva lica koja saznaju podatke o zaštićenom svjedoku dužna su da ih čuvaju kao tajnu.¹³

Međutim, **nije predviđena posebna sankcija u slučaju kršenja zabrane objavljivanja podataka o identitetu zaštićenog svjedoka**, niti je propisano da sud upozori lica koja su upoznata sa identitetom svjedoka da odavanjem tog podatka čine krivično djelo.

U slučaju odavanja identiteta zaštićenog svjedoka moglo bi se eventualno raditi o krivičnom djelu neovlašćeno otkrivanje tajne¹⁴ za koje je propisana novčana kazna ili zatvor do jedne godine. Tako propisana kazna ukazuje da se radi o lakšem krivičnom djelu, kako sigurno ne bi trebalo da se tretira otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka.

Zato je logično i nužno **da se propiše posebno krivično djelo ili pak poseban i teži oblik ovog krivičnog djela kada se odavanje tajne odnosi na identitet zaštićenog svjedoka**.

⁹ Član 120. Zakonika o krivičnom postupku

¹⁰ Član 122. Zakonika o krivičnom postupku

¹¹ Član 123. stav 2. Zakonika o krivičnom postupku

¹² Zaštitni zid, uređaji za promjenu glasa, uređaji za prenos slike i zvuka

¹³ Član 121. Zakonika o krivičnom postupku

¹⁴ Član 171. Krivičnog zakonika

2.2. Zaštita van suda

Uslovi i postupak pružanja zaštite zaštićenom svjedoku i njemu bliskom licu **van suda**, propisani su Zakonom o zaštiti svjedoka.¹⁵ Njihova zaštita obezbjeđuje se primjenom Programa zaštite svjedoka, koji se može primijeniti samo uz njihov pristanak.¹⁶

Za razliku od zaštite svjedoka u krivičnom postupku koja se primjenjuje u slučaju opasnosti za njega ili njemu blisko lice i koja nije ograničena na određena krivična djela, Zakon o zaštiti svjedoka propisuje da se Program zaštite primjenjuje **samo ako bez iskaza svjedoka ne može biti dokazano krivično djelo ili bi njegovo dokazivanje na drugi način bilo znatno otežano, i to kada se dokazuje neko od sljedećih krivičnih djela:**

- protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Republike Crne Gore;
- protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom;
- koja se vrše na organizovan način;
- za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora u trajanju od pet godina ili teža kazna.¹⁷

Zato je u praksi moguće da određeno lice ima status zaštićenog svjedoka u krivičnom postupku, ali da van suda ne može dobiti zaštitu i ući u Program zaštite svjedoka. To može djelovati obeshrabrujuće na zaštićene svjedoke da daju potpun i istinit iskaz.

Odluku o primjeni, prekidu, prestanku ili produženju primjene Programa zaštite svjedoka donosi posebna Komisija koju čine sudija Vrhovnog suda Crne Gore, državni tužilac Vrhovnog državnog tužilaštva, rukovodilac Jedinice za zaštitu, direktor organa uprave nadležnog za izvršenje krivičnih sankcija (u daljem tekstu: Zavod za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS)) i psiholog koga imenuje starješina organa državne uprave nadležnog za poslove rada i socijalnog staranja.¹⁸

Komisija odlučuje o primjeni Programa na zahtjev Vrhovnog državnog tužioca (VDT) koji postupi na osnovu inicijative: svjedoka, nadležnog državnog tužioca, sudije koji postupi u predmetu, direktora ZIKS-a ili rukovodioca Uprave kriminalističke policije.¹⁹

Ukoliko Komisija donese odluku o primjeni Programa zaštite ovlašćuje rukovodioca Jedinice za zaštitu da sa svjedokom, odnosno njemu bliskim licem zaključi Sporazum o primjeni tog Programa.²⁰ Na zahtjev VDT-a ili rukovodioca Jedinice za zaštitu, primjena Programa zaštite može se produžiti i nakon isteka vremena primjene, ukoliko za tim postoji potreba.²¹

¹⁵ "Službeni list RCG" br.65/2004 i "Službeni list CG" br.31/2014

¹⁶ Član 2. Zakona o zaštiti svjedoka

¹⁷ Član 5. Zakona o zaštiti svjedoka

¹⁸ Član 6. Zakona o zaštiti svjedoka

¹⁹ Član 14. Zakona o zaštiti svjedoka

²⁰ Član 21. Zakona o zaštiti svjedoka

²¹ Član 24. Zakona o zaštiti svjedoka

Mjere kojima se obezbjeđuje zaštita svjedoka i/ili njemu bliskog lica su:

- fizička zaštita ličnosti i imovine;
- premještanje;
- prikriivanje identiteta i podataka o vlasništvu;
- promjena identiteta.²²

Primjena Programa zaštite prestaje:

- istekom vremena primjene Programa predviđenog Sporazumom;
- smrću zaštićenog lica;
- odricanjem zaštite od strane zaštićenog lica, roditelja ili staratelja u slučaju maloljetnih lica, odnosno staratelja ili lica ovlašćenog za zastupanje zaštićenog lica koje je djelimično ili potpuno lišeno poslovne sposobnosti;
- odlukom o prekidu primjene Programa zaštite.²³

Na obrazložen predlog VDT-a ili rukovodioca Jedinice za zaštitu, **Komisija može donijeti odluku o prekidu primjene Programa** zaštite, ako:

- više ne postoje razlozi za primjenu Programa zaštite;
- zaštićeno lice ne ispuni obaveze predviđene Sporazumom;
- tokom primjene Programa zaštite bude pokrenut krivični postupak protiv zaštićenog lica za krivično djelo koje dovodi u pitanje opravdanost primjene Programa zaštite;
- zaštićeno lice, bez opravdanog razloga, odbije zaposlenje koje mu ponudi Jedinica za zaštitu ili prestane da obavlja drugu aktivnost vezanu za sticanje dobiti;
- država na čijoj se teritoriji nalazi zaštićeno lice zahtijeva prekid primjene Programa zaštite iz razloga utvrđenih međunarodnim ugovorom, odnosno sporazumom;
- zaštićeno lice navede neistinite podatke u Upitniku.²⁴

3. Svjedok saradnik

Državni tužilac može sudu dati prijedlog da se kao svjedok sasluša pripadnik kriminalne organizacije, odnosno kriminalne grupe koji na to pristane (svjedok saradnik) protiv koga je podnijeta krivična prijava ili se vodi krivični postupak za djelo organizovanog kriminala.

Svjedok saradnik ne može biti lice za koje postoji osnovana sumnja da je organizator ili vođa kriminalne organizacije, odnosno kriminalne grupe.²⁵

Tužilac treba da podnese prijedlog o određivanju statusa svjedoka saradnika, ukoliko su ispunjeni sljedeći uslovi:

²² Član 27. Zakona o zaštiti svjedoka

²³ Član 42. Zakona o zaštiti svjedoka

²⁴ Član 42. Zakona o zaštiti svjedoka

²⁵ Zakonik o krivičnom postupku, Član 125. stav 2. i 3. ZKP-a

- da će iskaz svjedoka saradnika i dokazi koje pruži sudu **znatno doprinijeti** dokazivanju tog krivičnog djela i krivice učinilaca ili pomoći otkrivanju, dokazivanju i sprječavanju drugih krivičnih djela kriminalne organizacije, odnosno kriminalne grupe i
- da je **značaj iskaza** svjedoka saradnika za dokazivanje tih krivičnih djela i krivice ostalih učinilaca **pretežniji od štetnih posljedica krivičnog djela koje mu se stavlja na teret.**²⁶

Državni tužilac može podnijeti prijedlog do završetka glavnog pretresa, pa sud na osnovu činjenica i podataka iz tog prijedloga donosi rješenje o određivanju statusa svjedoka saradnika.

Svjedok saradnik koji je sudu dao iskaz u skladu sa odredbama ZKP-a, ne može biti gonjen za krivično djelo organizovanog kriminala za koje se vodi postupak.

U tom slučaju državni tužilac će odbaciti krivičnu prijavu, odnosno odustati od krivičnog gonjenja najkasnije do završetka glavnog pretresa koji se vodi protiv drugih pripadnika kriminalne organizacije, odnosno kriminalne grupe, a sud će izreći presudu kojom se optužba protiv svjedoka saradnika odbija.²⁷

4. Mjere tajnog nadzora

Zakonik o krivičnom postupku na prilično detaljan način propisuje postupak određivanja i izvršenja mjera tajnog nadzora (MTN).²⁸

Prvi uslov za korišćenje tih mjera je da se **na drugi način ne mogu prikupiti dokazi** ili bi njihovo prikupljanje zahtijevalo nesrazmjerni rizik ili ugrožavanje života ljudi.

Drugi uslov je postojanje **osnova sumnje da je neko lice samo ili sa drugima izvršilo, da vrši ili da se priprema za vršenje krivičnih djela**.²⁹

- 1) za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od **deset godina ili teža kazna;**
- 2) sa **elementima organizovanog kriminala;**
- 3) sa **elementima korupcije**, i to: pranje novca, prouzrokovanje lažnog stečaja, zloupotreba procjene, primanje mita, davanje mita, odavanje službene tajne, protivzakonito posredovanje, kao i zloupotreba ovlaštenja u privredi, zloupotreba službenog položaja i prevara u službi za koja je propisana kazna zatvora od osam godina ili teža kazna;
- 4) otmica, iznuda, ucjena, posredovanje u vršenju prostitucije, prikazivanje pornografskog materijala, zelenaštvo, utaja poreza i doprinosa, krijumčarenje, nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih materija, napad na službeno lice u vršenju službene dužnosti, sprječavanje dokazivanja, zločinačko udruživanje, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija, nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi;

²⁶ Zakonik o krivičnom postupku, Član 125. stav 1. ZKP-a

²⁷ Zakonik o krivičnom postupku, Član 129. stav 1. i 2. ZKP-a

²⁸ Zakonik o krivičnom postupku, Članovi 157. do 162. ZKP-a

²⁹ Zakonik o krivičnom postupku, Član 157. stav 1. ZKP-a

5) protiv bezbjednosti računarskih podataka.

Na obrazloženi predlog državnog tužioca, **sudija za istragu može odrediti sljedeće mjere tajnog nadzora:**

- 1) **tajni nadzor i tehničko snimanje** telefonskih razgovora, odnosno druge **komunikacije** koja se vrši putem sredstava za tehničku komunikaciju na daljinu, kao i privatnih razgovora koji se obavljaju u privatnim ili javnim prostorijama ili na otvorenom;
- 2) **tajno fotografisanje i vizuelno snimanje** u privatnim prostorijama;
- 3) **tajno praćenje i tehničko snimanje** lica i predmeta.³⁰

Pored toga, **državni tužilac**, na obrazloženi predlog policije, **može odrediti sledeće mjere:**

- 1) **simulirana kupovina** predmeta ili lica i simulirano davanje i primanje mita;
- 2) **praćenje prevoza i isporuke** predmeta krivičnog djela;
- 3) **snimanje razgovora uz prethodno informisanje** i saglasnost jednog od učesnika razgovora;
- 4) angažovanje **prikrivenog isljednika i saradnika**.

Predlog i naredba za određivanje svih mjera tajnog nadzora moraju da sadrže: vrstu mjere, podatke o licu prema kome se mjera sprovodi, krivično djelo zbog kojeg se određuju, razloge za osnove sumnje, način izvršenja mjere, njen cilj, obim, mjesto i trajanje.³¹ Predlog i naredba za određivanje mjera tajnog nadzora postaju sastavni dio krivičnog spisa.

Sve mjere tajnog nadzora, osim simulirane kupovine predmeta ili lica i simuliranog davanja i primanja mita, mogu da traju samo koliko je neophodno, a **najduže četiri mjeseca, a iz opravdanih razloga mogu da budu produžene za još tri mjeseca**.

Simulirana kupovina predmeta ili lica i simulirano davanje i primanje mita, po prirodi stvari, može se odnositi samo na jedan simulirani akt, a svaki naredni predlog za preduzimanje ove mjere protiv istog lica mora sadržati razloge koji opravdavaju ponovno preduzimanje ove mjere.³²

Zakonik o krivičnom postupku propisuje i da, **ako je prilikom preduzimanja mjera tajnog nadzora postupljeno suprotno** odredbama ovog zakonika ili naredbi sudije za istragu, **sudska odluka se ne može zasnivati na prikupljenim podacima**.³³

Ratio legis ovako detaljnog propisivanja kada je u pitanju određivanje mjera tajnog nadzora jeste prvo u jačanju dokaznog kredibiliteta materijala koji se prikupi ovim mjerama, ali i u omogućavanju kontrole (prvenstveno od strane odbrane) i sprječavanja nezakonitog i proizvoljnog zadiranja u osnovna ljudska prava.

³⁰ Zakonik o krivičnom postupku, Član 157. stav 1. tačke 1.2. i 3. ZKP-a

³¹ Zakonik o krivičnom postupku, Član 159.

³² Zakonik o krivičnom postupku, Član 159. stav 5.

³³ Zakonik o krivičnom postupku, Član 162. stav 1.

4.1. Mjere tajnog nadzora u predlogu izmjena ZKP-a

U avgustu 2014. godine Ministarstvo pravde je dalo na javnu raspravu Nacrt zakona o izmjenama i dopunama ZKP-a, kojim se značajno proširuju ovlašćenja organa otkrivanja i gonjenja pri određivanju MTN-a.

Tim Nacrtom se **dodaju još dva krivična djela** za koje je moguće odrediti MTN i to: falsifikovanje isprave i falsifikovanje službene isprave.

Njime se propisuje da MTN koje prema vežećem rješenju državni tužilac određuje samo na predlog policije, tužilac **može odrediti i po službenoj dužnosti, odnosno i bez predloga policije.**

Nacrtom se previđa da MTN mogu trajati čak 18 mjeseci, za razliku od sada važećeg rješenja gdje je maksimalno trajanje sedam mjeseci. Za razliku od sadašnjeg rješenja, prema Nacrtu, nakon prva četiri mjeseca MTN se mogu **produžiti na dodatnih 14 mjeseci.**

Odnosno, **nakon prvog roka koji je primarnog karaktera i nakon koga bi se MTN mogle produžavati samo izuzetno, prema rješenju iz Nacrta, MTN se produžavaju u roku koji je sekundarnog karaktera i to za period koji je tri i po puta duži.**

Ovo rješenje je sporno sa aspekta saglasnosti sa Ustavom i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, po kojima se ograničavanje ljudskih prava i sloboda mora svesti na **najmanje potrebno vrijeme i po kojima građani moraju imati mogućnost djelotvorne kontrole primjene ovih mjera u praksi.**

Nacrt izmjena ZKP-a propisuje da se te MTN mogu **prekinuti** naredbom, a onda kasnije **ponovo nastaviti** prema istom licu i u odnosu na isto krivično djelo. Pri tome, **vrijeme prekida se ne računa u maksimalno vrijeme trajanja MTN-a.** Ovakvo rješenje onemogućava kontrolu zakonite primjene MTN, i može dovesti do toga da se MTN primjenjuju arbitrarno i na neograničeno vrijeme.

U obrazloženju izmjena se navodi samo da je dosadašnja dužina trajanja MTN-a "značajno otežavala prikupljanje dokaza". Nejasno je na osnovu čega je napravljena procjena da bi duži rok u praksi dao bolje rezultate. Ukoliko se prihvati takva logika, onda bi se nekim narednim izmjenama ZKP-a moglo propisati da MTN mogu trajati još duži period ili čak sprovesti u neograničenom trajanju.

5. Oduzimanje imovine

Novi Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore³⁴ propisuje mogućnost da sud, na prijedlog državnog tužioca, odredi **privremeno oduzimanje imovine.** Prema Krivičnom zakoniku³⁵, uslov za prošireno oduzimanje imovine jeste da je učinilac osuđen za neko od krivičnih djela:

³⁴ Zakonik o krivičnom postupku, Član 90. stav 1.

³⁵ Zakonik o krivičnom postupku, Član 113. stav 3.

- učinjenih u okviru kriminalne organizacije³⁶
- protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom,
- pranje novca,
- neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga,
- protiv platnog prometa i privrednog poslovanja i protiv službene dužnosti, učinjenih iz koristoljublja za koja je propisana kazna zatvora od osam godina ili veća kazna.

Imovina se može oduzeti od osuđenog, njegovog pravnog sljedbenika ili lica na koje je osuđeni prenio imovinu, ako **ne mogu dokazati** zakonitost njenog porijekla, i pod uslovom da postoje **osnovi sumnje** da je ta imovina **pribavljena nezakonito**. To znači da se u ovim slučajevima **teret dokazivanja prebacuje na okrivljenog**, odnosno sa

njim povezana lica.

Protiv lica od kojih predlaže da se privremeno oduzme imovina, državni tužilac pokreće **finansijsku istragu** u kojoj se prikupljaju dokazi o imovini i prihodima ovih lica.³⁷

Vrijeme u kome je stečena ova imovina Krivični zakonik definiše kao period prije i/ili poslije izvršenja krivičnog djela za koje je učinilac pravnosnažno osuđen i za koje se može primijeniti oduzimanje imovinske koristi, pa sve do pravnosnažnosti presude. Osim toga, sud treba da utvrdi da vremenski kontekst u kojem je stečena imovinska korist i druge okolnosti slučaja opravdavaju oduzimanje imovinske koristi.³⁸

U roku od jedne godine od pravnosnažnosti presude kojom se okrivljeni oglašava krivim za krivično djelo za koje Krivični zakonik propisuje mogućnost proširenog oduzimanja imovine, državni tužilac protiv navedenih lica podnosi zahtjev za **trajno oduzimanje imovine za koju nema dokaza o zakonitosti njenog porijekla**.³⁹

Sud ne može po službenoj dužnosti ni privremeno, ni trajno oduzeti imovinu. Odnosno, da bi se imovina oduzela, državni tužilac prethodno mora podnijeti takav zahtjev. **Međutim, ni jedna zakonska odredba ne propisuje izričitu obavezu tužioca da takav zahtjev podnese sudu, kao ni posljedicu u slučaju propuštanja tužioca i**

njegovog nepodnošenja takvog zahtjeva.

To znači da državni tužilac arbitrarno odlučuje kada će zahtjev podnijeti, a kada ne, odnosno da postoji mogućnost da taj zahtjev ne podnese i prođe bez posljedica. Takva rješenja otvaraju širok **prostor za zloupotrebe od strane tužilaštva i funkciju tužioca čine izuzetno podložnoj korupciji.**

Rješenja iz ZKP-a o privremenom oduzimanju imovine, finansijskoj istrazi i trajnom oduzimanju imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano su u primjeni⁴⁰ tek nakon što

³⁶ Krivični zakonik, Član 401a.

³⁷ Zakonik o krivičnom postupku, Član 90.stav 2. i 3.

³⁸ Krivični zakonik, Član 113. stav 4.

³⁹ Član 486. stav 1. ZKP-a

⁴⁰ Zakonik o krivičnom postupku, Član 516. stav 1.

su usvojene dopune Krivičnog zakonika (KZ) u 2010. godine.⁴¹ Poseban problem i svojevrsan apsurd predstavlja očigledna **neusklađenost KZ-a i ZKP-a**.

Naime, u slučaju proširenog oduzimanja, shodno odredbama ZKP-a, od osuđenog se zahtijeva da vjerodostojnim ispravama ili na drugi način **dokaže zakonitost** porijekla imovine, dok KZ propisuje značajno niži, za osuđenog nesporno i znatno povoljniji standard - **da učini vjerovatnim** da je porijeklo imovine zakonito⁴². Institut proširenog oduzimanja i materijalno-pravni uslovi za njegovu primjenu propisuju se KZ-om, a ZKP treba da propisuje postupak za njegovu primjenu, kao što propisuje postupak za primjenu i svih drugih odredbi KZ-a.

Stoga se u slučaju kolizije KZ-a i ZKP-a u odredbama koje propisuju uslove za primjenu proširenog oduzimanja imovine, **prednost mora dati odredbama KZ-a, što je značajno povoljnije za osuđene za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala**.

Četiri i po godine od kada je usvojeno zakonsko rješenje povoljnije za aktere organizovanog kriminala, Vlada je uputila Skupštini Predlog Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim djelom kojim se otklanja ova neusklađenost i koji predviđa teži standard za osuđene - obavezu da dokažu zakonitost porijekla imovine.

Predlogom ovog zakona proširen je i broj krivičnih djela zbog kojih se može izvršiti oduzimanje imovine, pa su pored krivičnih djela koja su sada propisana, obuhvaćena i sljedeća krivična djela:

- otmica i dječija pornografija;
- određena krivična djela protiv imovine⁴³;
- određena krivična djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja - bez obzira na motiv i propisanu kaznu⁴⁴;
- određena krivična djela protiv bezbjednosti računarskih podataka⁴⁵;
- pored stvaranja kriminalne organizacije, određena druga krivična djela protiv javnog reda i mira⁴⁶;
- određena krivična djela protiv službene dužnosti - bez obzira na motiv i propisanu kaznu⁴⁷;

⁴¹ "Službeni list CG" br.25/2010

⁴² Krivični zakonik, Član 113. stav 2.

⁴³ Teška krađa, razbojnička krađa, razbojništvo, utaja, prevara, dogovaranje ishoda takmičenja, iznuda, ucjena, zelenaštvo

⁴⁴ Falsifikovanje novca, falsifikovanje hartija od vrijednosti, falsifikovanje i zloupotreba kreditnih kartica i kartica za bezgotovinsko plaćanje, pravljenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava i materijalna za falsifikovanje, utaja poreza i doprinosa, krijumčarenje, zloupotreba položaja u privrednom poslovanju, prouzrokovanje stečaja, prouzrokovanje lažnog stečaja, zloupotreba ovlaštenja u privredi, primanje mita u privrednom poslovanju, davanja mita u privrednom poslovanju, zloupotreba povlašćenih informacija i manipulacija na tržištu hartija od vrijednosti ili drugih finansijskih instrumenata

⁴⁵ Ometanje računarskog sistema, računarska prevara i neovlašćeni pristup računarskom sistemu

⁴⁶ Kriminalno udruživanje, izrađivanje i nabavljanje oružja i sredstava namijenjenih za izvršenje krivičnog djela, učestvovanje u grupi koja izvrši krivično djelo, nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi

⁴⁷ Zloupotreba službenog položaja, prevara u službi, pronevjera, protivzakoniti uticaj, navođenje na protivzakoniti uticaj, primanje mita i davanje mita

- određena krivična djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom⁴⁸.

Novo rješenje koje otklanja neusklađenost ZKP-a i KZ-a na način koji će biti nepovoljniji za aktere organizovanog kriminala zbog obaveze da dokažu zakonitost porijekla imovine, koje bi tako trebalo da omogući efikasnije oduzimanje imovine stečene kriminalom i koje proširuje broj krivičnih djela za koja se može primijeniti institut oduzimanja imovine, biće u primjeni tek nakon što ga Skupština usvoji i to u postupcima koji se budu vodili nakon stupanja na snagu tog zakona. Ovakva neusklađenost propisa i kašnjenje sa otklanjanjem tih problema dovode u pitanje političku volju za suzbijanje organizovanog kriminala.

6. Krivična djela karakteristična za organizovani kriminal

6.1. Stvaranje kriminalne organizacije

Ovo krivično djelo uvedeno je u crnogorsko zakonodavstvo izmjenama Krivičnog zakonika iz 2010. godine koje su stupile na snagu 13. maja 2010. godine. Obzirom da se pod kriminalnom organizacijom podrazumijeva organizacija u okviru čijeg djelovanja se vrše krivična djela iz oblasti organizovanog kriminaliteta, propisivanje ovog krivičnog djela imalo je za cilj pojačanu krivičnopravnu represiju prema organizovanom kriminalu.

Po ovoj inkriminaciji **radnja organizovanja ili pripadanja kriminalnoj organizaciji dovoljna je za postojanje ovog krivičnog djela**, a ako organizator ili pripadnik u okviru organizacije učine i drugo krivično djelo, odgovaraće i za to djelo.

Dakle, za razliku od prethodnih rješenja, **krivičnopravna odgovornost postoji već kada se organizuje ili kada se pripada kriminalnoj organizaciji**, dok je ranije ta odgovornost postojala tek kada se u organizaciji izvrši neko drugo konkretno krivično djelo. Stoga je nesporno da ova izmjena Krivičnog zakonika treba da **pojača represiju** prema organizovanom kriminalu.

Kriminalnu organizaciju, odnosno organizovani kriminalitet, Krivični zakonik u ovom krivičnom djelu definiše⁴⁹ **na identičan način kao i Zakonik o krivičnom postupku**⁵⁰, sa istim nedostatkom koji iz sfere organizovanog kriminala isključuje političke partije, kako je objašnjeno u poglavlju 1.1.

⁴⁸ Trgovina ljudima, trgovina maloljetnim licima radi usvojenja, zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu, terorizam, javno pozivanje na izvršenje terorističkih djela, vrbovanje i obučavanje za vršenje terorističkih djela, upotreba smrtonosne naprave, uništenje i oštećenje nuklearnog objekta, finasiranje terorizma i terorističko udruživanje. U odnosu na krivična djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom broj krivičnih djela je smanjen jer se sada oduzimanje imovine može primijeniti na sva krivična djela iz ove glave Krivičnog zakonika, dok nacrt Zakona o oduzimanju imovine stečene krivičnim djelom ograničava promjenu ovog instituta na nabrojana krivična djela.

⁴⁹ Krivični zakonik, Član 401a stav 6.

⁵⁰ Zakonik o krivičnom postupku, Član 22.

6.2. Pranje novca

Pranje novca je jedno od krivičnih djela koje je posebno karakteristično za aktere organizovanog kriminala, odnosno njihov pokušaj da imovinu stečenu kriminalom uvedu u legalne tokove i tako prikriju njeno kriminalno porijeklo. Ovo krivično djelo je po prvi put uvedeno u crnogorski Krivični zakonik 2002. godine, a zatim je propisano i u Zakoniku iz 2003. godine.

Izmjenama Krivičnog zakonika iz 2010. godine mijenja se radnja izvršenja ovog krivičnog djela⁵¹ i definiše se kroz tri oblika: konverziju ili prenos imovine; sticanje, držanje ili korišćenje imovine; i prikriivanje ili lažno prikazivanje činjenica o imovini. Naravno, u sva tri oblika radnje neophodno je da se radi o imovini koja potiče od kriminalne djelatnosti, bez obzira o kom krivičnom djelu se radi. Na sličan način pojam pranja novca se mijenja i definiše u izmjenama Zakona o sprječavanju pranja novca iz 2012.⁵²

Važeći Krivični zakonik ne sadrži odredbu koja bi eksplicitno propisivala da za postojanje krivičnog djela pranja novca nije preduslov postojanje osuđujuće presude za predikatno krivično djelo, što je suprotno Konvenciji Savjeta Evrope o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma koju je Crna Gora ratifikovala⁵³.

Naime, u članu 9. stav 5. Konvencije eksplicitno je naglašeno da će se svaka država postarati da **preduslov** za osuđujuću presudu za pranje novca **ne bude** osuđujuća presuda za predikatno krivično djelo.

Pored toga, izmjenama Krivičnog zakonika propisana je **značajno blaža kazna za izvršioca predikatnog krivičnog djela kada je on istovremeno izvršilac i krivičnog djela pranja novca.**

Prema **starom zakonskom rješenju**, kada je izvršilac predikatnog krivičnog djela prao novac on se za krivično djelo pranje novca mogao kazniti zatvorom u trajanju od **jedne do osam godina**. Sada je za tog izvršioca propisana ista kazna kao i za one koji peru novac, a nijesu istovremeno izvršioci i predikatnog krivičnog djela i to u trajanju od **šest mjeseci do pet godina zatvora**. Takvo zakonsko rješenje Vlada je predložila bez bilo kakvog zvaničnog obrazloženja, a Skupština usvojila.

6.3. Neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga

Ovo krivično djelo u praksi se najčešće pojavljuje kao krivično djelo sa elementima organizovanog kriminala. Izmjenama Krivičnog zakonika iz 2010. godine⁵⁴ radnja

⁵¹ Krivični zakonik, Član 268. stav 1.

⁵² "Službeni list Crne Gore" br.14/2012

⁵³ Konvenciju Savjeta Evrope o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma Crna Gora je ratifikovala Zakonom donešenim 29. jula 2008. Godine. "Službeni list CG - Međunarodni ugovori", br. 5/2008 od 07.08.2008. godine

⁵⁴ Član 84. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika ("Službeni list CG" br.25/2010 od 05.05.2010. godine)

izvršenja krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga propisana je alternativno kao:

- 1) neovlašćena proizvodnja, prerada i prodaja;
- 2) kupovanje, držanje ili prenošenje radi prodaje;
- 3) posredovanje u prodaji ili kupovini i
- 4) svaki drugi način neovlašćenog stavljanja u promet opojnih droga.⁵⁵

Dakle, da bi se radilo o ovom krivičnom djelu, radnja kupovanja, držanja ili prenošenja opojne droge treba da se vrši radi prodaje.

Izmjenama Krivičnog zakonika iz 2010. godine, stavovi 2. i 3. člana 300. ranije važećeg zakonika⁵⁶ kojim su bila propisana dva teža oblika ovog krivičnog djela i strožije kazne, promijenjeni su u korist okrivljenih za ta krivična djela. Na **taj način su Vlada i Skupština omogućile konkretne povoljnosti licima optuženim za izvršenje najtežeg oblika ovog krivičnog djela, ali i lakši unos i korišćenje opojne droge u Crnoj Gori.**

Više lica ili mreža

Izmjenama Krivičnog zakonika promijenjen je teži oblik ovog krivičnog djela za slučajeve kada je ono izvršeno od strane više lica. Naime, u članu 300. stav 3. je ranije bilo propisano da će se učinilac kazniti zatvorom od tri do petnaest godina, ako je djelo izvršeno od strane više lica ili je učinilac organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika.

Izmjenama Zakonika iz tog stava su izbrisane riječi **“ako je djelo izvršeno od strane više lica”**, pa je propisano da će se učinilac kazniti zatvorom od tri do petnaest godina, **samo** ako je organizovao **mrežu preprodavaca ili posrednika**.

U obrazloženju Predloga izmjena KZ-a, **Vlada nije navela razloge za izmjenu ovog stava.** Međutim, po stavovima sudske prakse i pravne teorije, zakonska formulacija **“više lica”** odnosi se na dva ili više lica. **Pojam mreže, ipak, podrazumijeva veći broj lica od dva.** Tako su ove izmjene zakona bespotrebno **otežavale postupak dokazivanja** i dovele u povoljniji položaj lica optužena za izvršenje težeg oblika ovog krivičnog djela.⁵⁷

Unošenje manjih količina droge u Crnu Goru – (ni)je krivično djelo!?

U stavu 2. člana 300 starog KZ-a bilo je propisano da će onaj **ko neovlašćeno unese u Crnu Goru opojnu drogu kazniti** zatvorom od dvije do dvanaest godina. Takvo zakonsko rješenje izazvalo je različita tumačenja i sporenja⁵⁸ zbog kojih je Krivično

⁵⁵ Krivični zakonik, Član 300. stav 1.

⁵⁶ “Službeni list RCG” br.70/2003 od 25.12.2003. godine

⁵⁷ Detaljnije u poglavlju B) Uticaj izmjena zakona na sudske postupke

⁵⁸ Na jednoj strani je tumačenje da radnju unošenja opojne droge treba smatrati samostalnom radnjom, odnosno samostalnim težim oblikom ovog krivičnog djela, kako bi to proizlazilo iz jezičkog tumačenja

odjeljenje Vrhovnog suda zauzelo pravni stav⁵⁹ da se radi o krivičnom djelu čak i ako neko lice unese u zemlju opojnu drogu za ličnu upotrebu. Vrhovni sud je obrazložio da je "propisivanjem ovog djela zakonodavac htio spriječiti neovlašćeno unošenje supstance ili preparata koji su proglašeni za opojnu drogu u Crnu Goru".

Međutim, tri i po godine kasnije, obrazlažući svoj Predlog izmjena i dopuna Krivičnog zakonika **Vlada** je navela:

"Unošenje opojne droge u Crnu Goru (stav 2) vezano je za osnovni oblik, tj. zahtijeva se postojanje namjere da se izvrši taj oblik, tako da **unošenje manjih količina opojne droge za ličnu upotrebu ne predstavlja više teži oblik ovog krivičnog djela**".

Ipak, Vlada nije naglasila da njeno rješenje propisuje da **unošenje manjih količina opojne droge za ličnu upotrebu više uopšte nije krivično djelo**, a ne da ne predstavlja teži oblik krivičnog djela. Dakle, od stupanja na snagu izmjena Krivičnog zakonika, da bi neko bio osuđen za unošenje opojnih droga u zemlju neophodno je dokazati da je unio **sa namjerom stavljanja u promet**.

Pored toga, ni Vlada kao predlagač, ni Skupština kao zakonodavac, nijesu ni posredno uputili **kako će to sud uvrđiti koja je to "manja količina"**. To znači da će sudovi u praksi sami utvrđivati ovaj standard i od slučaja do slučaja se opredjeljivati šta je to "manja količina", ali i utvrđivati da li se ista količina različitih vrsta opojnih droga smatra "manjom".

Krivičnopravna reakcija prema licima koja koriste opojne droge svakako da ne bi imala opravdanja, ali **ovakvo zakonsko rješenje zasigurno ne doprinosi smanjenju narkomanije kao devijantne pojave, niti suzbijanju ovog krivičnog djela, bilo da se vrši na organizovan način ili ne**.

6.4. Kriminalno udruživanje

Ovo krivično djelo⁶⁰ **samo po sebi ne ukazuje na postojanje organizovanog kriminala**, ali se u praksi sudova svrstava u takva krivična djela i tako poboljšava zvanična statistika.

Da se ne radi o krivičnom djelu koje obavezno znači i da je u pitanju organizovani kriminal, posredno je potvrdio i zakonodavac dopunama Krivičnog zakonika iz 2010. godine kada je, pored ovog krivičnog djela, propisano i krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije.

Po zakonskom opisu radnje **organizator odgovara za organizovanje kriminalnog udruženja, a pripadnik udruženja odgovara samo ako je cilj udruženja vršenje**

norme. Po drugom tumačenju taj teži oblik treba vezati za osnovno djelo i on postoji samo ako je izvršen u namjeri vršenja osnovnog oblika, odnosno ako je droga unešena u Crnu Goru radi daljeg prometa.

⁵⁹ Su.IV.br.813/2006 od 18.12.2006. godine

⁶⁰ Krivični zakonik, Član 401.

krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna.

U slučaju da organizator ili pripadnik izvrše krivično djelo u sastavu udruženja, oni će odgovorati i za to krivično djelo i za krivično djelo kriminalno udruživanje.

Ovo krivično djelo podrazumijeva stvaranje grupe ili drugog udruženja, plana za vršenje krivičnih djela, dodjelu uloga pripadnicima i uopšte preduzimanje mjera za funkcionisanje udruženja, odnosno za vršenje krivičnih djela u cilju kojih je udruženje organizovano. Po stavovima prakse i pravne teorije, grupu i udruženje čine najmanje tri lica koja su se udružila radi vršenja krivičnih djela.

Upravo ove karakteristike (organizovanost, broj i uloga pripadnika, cilj) predstavljaju sličnosti sa organizovanim kriminalom i ujedno su razlog da tužilaštvo i sudovi **predmete u kojima se sudi za ovo krivično djelo neosnovano tretiraju kao predmete organizovanog kriminala.**

Naime, **opis radnje ovog krivičnog djela ispunjava samo dva od četiri obavezna uslova za postojanje organizovanog kriminala koji se moraju kumulativno ispuniti⁶¹, odnosno samo jedan od osam mogućih uslova⁶²**, od kojih se moraju zadovoljiti najmanje tri da bi bilo riječi o organizovanom kriminalu.

Ipak, sam ishod tih postupaka često pokazuje da se nije radilo o organizovanom kriminalu, a nekada čak ni o ovom krivičnom djelu, ali te odluke sudova i optužnice tužilaštva **statistički** se svrstavaju u njihove rezultate u suzbijanju organizovanog kriminala.

6.5. Trgovina ljudima

Krivično djelo trgovine ljudima najčešće se vrši na način da se radi o organizovanom kriminalu. Ovo krivično djelo ima jedan od najsloženijih opisa radnje izvršenja u KZ-u⁶³, što prilično otežava njegovo dokazivanje. **Za postojanje ovog krivičnog djela potrebno je da se preduzme određena radnja, da se to uradi na određen način i sa određenim ciljem.**

Po zakonskom opisu⁶⁴ **radnja izvršenja** je

- vrbovanje,
- prevoz,
- prebacivanje,
- predaja,
- prodaja,
- kupovina,

⁶¹ Drugačiji su uslovi vezani za težinu krivičnog djela i poseban kriminalni cilj grupe.

⁶² Nedostaju uslovi vezani za stalnost u djelovanju, interna pravila, internacionalizacija djelovanja, nasilnička priroda organizacije, postojanje poslovnih veza, nezakonita legalizacija prihoda i veze sa faktorima moći.

⁶³ Osnov za zakonsku formulaciju bila je Konvencija UN protiv međunarodnog organizovanog kriminala dopunjena Protokolom za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom

⁶⁴ Krivični zakonik, Član 444. stav 1.

- posredovanje u prodaji,
- sakrivanje ili
- držanje drugog lica.

Ta radnja treba da se vrši na jedan od sljedećih **načina**:

- silom ili prijetnjom,
- dovođenjem u zabludu ili održavanjem u zabludi,
- zloupotrebom ovlašćenja, povjerenja, odnosa zavisnosti, teških prilika drugog,
- zadržavanjem ličnih isprava ili davanjem ili primanjem novca ili druge koristi, radi dobijanja saglasnosti od lica koje ima kontrolu nad drugim licem

Pored toga, neophodno je da se radnje preduzimaju sa određenim **ciljem** koji može biti:

- eksploatacija rada,
- prinudni rad,
- dovođenje u položaj sluga,
- vršenje kriminalne djelatnosti, prostitucije ili druge vrste seksualne eksploatacije,
- prosjačenje,
- upotreba u pornografske svrhe,
- radi oduzimanja dijela tijela za presađivanje ili
- radi korišćenja u oružanim sukobima.

Ako je ovo krivično djelo izvršeno prema maloljetnom licu, onda nije neophodno dokazati da je upotrijebljena sila, prijetnja ili neki drugi od navedenih načina izvršenja.⁶⁵

Kazna za osnovni oblik ovog krivičnog djela propisana je u rasponu **od jedne do deset godina zatvora**. Za teže oblike ovog krivičnog djela, KZ propisuje strožije kazne:

- **najmanje tri godine zatvora** ako je djelo izvršeno prema maloljetnom licu ili ako je djelo učinjeno od strane službenog lica u obavljanju službene dužnosti ili je sa umišljajem doveden u opasnost život jednog ili više lica⁶⁶,
- **jedna do dvanaest godina zatvora** ako je zbog izvršenog djela nastupila teška tjelesna povreda nekog lica⁶⁷,
- **najmanje deset godina zatvora** ako je zbog izvršenog djela nastupila smrt jednog ili više lica ili ako se izvršilac bavi vršenjem ovog krivičnog djela ili je djelo izvršeno na organizovan način od strane više lica⁶⁸

Zakonom je propisano i da će se kaznom **zatvora od šest mjeseci do pet godina** kazniti onaj ko **koristi usluge lica za koje zna** da je žrtva trgovine ljudima, a ako je žrtva trgovine ljudima maloljetno lice korisnik usluga će se kazniti **zatvorom od tri do petnaest godina**.

⁶⁵ Krivični zakonik, Član 444. stav 2.

⁶⁶ Krivični zakonik, Član 444. stav 3.

⁶⁷ Krivični zakonik, Član 444. stav 4.

⁶⁸ Krivični zakonik, Član 444. stav 5. i 6.

6.6. Ostala krivična djela

Na sličan način kao kriminalno udruživanje, tužilaštvo i sudovi nerijetko bez osnova u organizovani kriminal svrstavaju i krivično djelo nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi⁶⁹. Tako se postupci i za to krivično djelo vode kao postupci za organizovani kriminal, a optužnice i presude ulaze u statistiku koja se odnosi na organizovani kriminal, iako ni približno nijesu ispunjeni uslovi koje zakon propisuje da bi se radilo o organizovanom kriminalu.

Inače, teži oblik krivičnog djela nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi postoji kada **više lica na organizovan način**⁷⁰ nedozvoljeno prebacuju druga lica preko granice ili se iz koristoljublja omogućava drugom nedozvoljeni prelaz granice ili nedozvoljeni boravak ili tranzit.

Dakle, kvalifikatorna okolnost koja čini teži oblik ovog krivičnog djela jeste određeni stepen organizovanosti, koji svakako nije na nivou organizovanog kriminala, u smislu zadovoljenja niza uslova precizno propisanih ZKP-om i KZ-om.

Tako tužilaštvo i sudovi koriste niži stepen organizovanosti izražen samo kroz učešće više lica u izvršenju ovog krivičnog djela, da postupak i odluke za ovo krivično djelo neosnovano i nezakonito svrstaju u oblast organizovanog kriminala.

⁶⁹ Krivični zakonik, Član 405.

⁷⁰ Član 405. stav 3. Krivičnog zakonika

Izmjene Krivičnog zakonika iz 2010. godine, kojima je brisan teži oblik krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga za slučajeve kada je ono izvršeno od strane više lica⁷¹, **omogućile su konkretne povoljnosti licima optuženim za šverc narkotika.**

Konkretni primjeri pokazuju da su zahvaljujući izmjenama tog zakona i dugom trajanju postupaka, optužnice protiv lica koja su bila optužena za teže oblike tog krivičnog djela morale biti izmijenjene i **na teret im je stavljen samo osnovni oblik tog djela za koji je propisana znatno blaža kazna**⁷².

Pored toga, izmjene zakona su imale loše efekte na postupke koji se odnose na organizovani kriminal, jer su **tužioci i sudije pogrešno utvrđivali krivična djela koja se optuženima stavljaju na teret**. Zbog toga su **neki optuženi oslobođeni svake krivične odgovornosti, a drugi su dobili znatno blaže kazne**. U tim predmetima nameće se pitanje: **da li je krivac neznanje ili korupcija u pravosuđu?**

1. Izmjene zakona pomažu optuženima za šverc narkotika

Izmjene Krivičnog zakonika iz 2010. godine, kojima je brisan teži oblik krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga za slučajeve kada je ono izvršeno od strane više lica⁷³, **omogućile su konkretne povoljnosti licima optuženim za šverc narkotika.**

Studije slučajeva date u ovom poglavlju pokazuju da su zahvaljujući izmjenama KZ-a i dugom trajanju postupaka, optužnice protiv lica koja su bila optužena za teže oblike tog krivičnog djela morale biti izmijenjene i na teret im je stavljen samo osnovni oblik tog djela za koji je propisana znatno blaža kazna⁷⁴.

⁷¹ U članu 300. stav 3. je ranije bilo propisano da će se učinilac kazniti zatvorom od tri do petnaest godina, ako je djelo izvršeno od strane više lica ili je učinilac organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika, a izmjenama su izbrisane riječi "ako je djelo izvršeno od strane više lica". Detaljnije informacije su date u poglavlju A) Pravni okvir.

⁷² Za teži oblik propisana je kazna zatvora u trajanju od tri do petnaest godina, dok je za osnovni oblik koji im se morao staviti na teret nakon izmjena Krivičnog zakonika propisana kazna zatvora u trajanju od dvije do deset godina.

⁷³ U članu 300. stav 3. je ranije bilo propisano da će se učinilac kazniti zatvorom od tri do petnaest godina, ako je djelo izvršeno od strane više lica ili je učinilac organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika, a izmjenama su izbrisane riječi "ako je djelo izvršeno od strane više lica". Detaljnije informacije su date u poglavlju A) Pravni okvir.

⁷⁴ Za teži oblik propisana je kazna zatvora u trajanju od tri do petnaest godina, dok je za osnovni oblik koji im se morao staviti na teret nakon izmjena Krivičnog zakonika propisana kazna zatvora u trajanju od dvije do deset godina.

Studija slučaja 1

Specijalno tužilaštvo za organizovani kriminal podiglo je optužnicu⁷⁵ protiv pet lica, od kojih je četvorici stavljeno na teret izvršenje težeg oblika krivičnog djela zloupotreba službenog položaja i težeg oblika krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga.

Inače, radilo se o postupku za **krijumčerenje oko 200 kilograma kokaina preko teritorije Crne Gore**⁷⁶. Kokain je krijumčaren iz Venecuele i otkriven je u Luci Gioia Tauro u Italiji dana 09. oktobra 2004. godine, gdje je zaplijenjena veća količina kokaina i dio opojne droge je primjenom mjere "kontrolisane isporuke"⁷⁷ upućen dalje preko Crne Gore prema Srbiji.

Viši sud u Podgorici⁷⁸ je dvojicu optuženih **oslobodio optužbe da su izvršili teži oblik krivičnog djela zloupotreba službenog položaja i krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, utvrđujući da nema dokaza** da su izvršili to krivično djelo.

Istom presudom dvojica optuženih oglašeni su **krivim za izvršenje težeg oblika krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga**.

Odlučujući o žalbama izjavljenim na presudu Višeg suda u Podgorici, **Apelacioni sud Crne Gore** donio je 03. februara 2009. godine presudu⁷⁹ kojom **potvrđuje oslobađajući dio** za dvojicu optuženih za krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, a **u ostalom dijelu presudu ukida i predmet vraća na ponovno suđenje**.

Međutim, već sljedeće godine na predlog Vlade Crne Gore **mijenja se odredba Krivičnog zakonika** koja propisuje ovo krivično djelo i to na način koji je povoljniji za optužene⁸⁰.

Zbog te izmjene Krivičnog zakonika tužilac je na pretresu održanom dana 23. decembra 2010. **izmijenio pravnu kvalifikaciju i dvojici optuženih, umjesto težeg oblika, stavio na teret osnovni oblik krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga za koji je propisana znatno blaža kazna**.

Pored toga, shodno izmjenama Krivičnog zakonika iz 2010. godine, izvršilac krivičnog djela zloupotreba službenog položaja više ne može biti odgovorno lice u privrednom

⁷⁵Kts.br.2/04 od 17.06.2005. godine

⁷⁶ Po navodima Optužnice Specijalnog tužioca za organizovani kriminal, ukupna količina kokaina koju su optuženi krijumčarili je 202 kg, od čega je tužilaštvo u Italiji zaplijenilo 190 kg i dozvolilo da ostatak od 12 kg nastavi put kao "kontrolisana isporuka".

⁷⁷ Mjera praćenja prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela, čiji je cilj da se određena kriminalna aktivnost prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela (u ovom slučaju opojne droge) što potpunije razjasni i da se lanac kriminalne aktivnosti potpuno prekine i što više aktera te aktivnosti otkrije i procesuiraju

⁷⁸ K.br.123/05 od 30.05.2008. godine

⁷⁹ Kž.br.569/08 od 03.02.2009. godine

⁸⁰Detaljnije o ovoj izmjeni Krivičnog zakonika vidi u poglavlju A) "Pravni okvir"

društvu, ustanovi ili drugom subjektu, već samo službeno lice. Zbog toga je specijalni tužilac promijenio optužnicu, pa je umjesto tog krivičnog djela trojici optuženih stavio na teret teži oblik krivičnog djela utaje poreza i doprinosa⁸¹, dvojici teži oblik krivičnog djela zloupotreba položaja u privrednom poslovanju⁸², a dvojici krivično djelo nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija.

U ponovljenom postupku Viši sud je optužene oslobodio za krivična djela utaje poreza i doprinosa i zloupotreba položaja u privrednom poslovanju.⁸³

U odnosu na krivično djelo zloupotreba položaja u privrednom poslovanju sud je zaključio da je nelogičan stav specijalnog tužioca koji organizovan prenos opojne droge smatra prekoračenjem granica ovlašćenja, jer za prenošenje opojne droge - kokaina optuženi nijesu ni imali ovlašćenja, pa ih nijesu mogli ni prekoračiti.

Posljednju presudu⁸⁴ u ovom slučaju Viši sud u Podgorici je donio više od od **7 godina od kada je krivično djelo izvršeno**. Tom presudom dvojica optuženih osuđena su za najlakši oblik krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga.

Izmjena Krivičnog zakonika u odredbi koja propisuje krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga značajno je koristila i optuženom za šverc skoro tri kilograma kokaina iz Crne Gore preko Hrvatske do Italije, što pokazuje sledeća studija slučaja.

Studija slučaja 2

Optužnicom Specijalnog tužioca⁸⁵ tom licu je stavljeno ne teret izvršenje težeg oblika krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga. I u ovom slučaju u prenosu kokaina učestvovalo je više lica, odnosno četiri osobe, što je bilo dovoljno za kvalifikaciju težeg oblika ovog krivičnog djela koja je bila propisana u vrijeme izvršenja.

Međutim, kako je **ovaj postupak trajao punih šest godina, morao se primijeniti novi zakon koji je 2010. godine izmijenjen u korist optuženih** za teže oblike krijumčarenja opojne droge,⁸⁶ što je značajno bilo od koristi i ovom optuženom koji je krijumčario tri kilograma kokaina.

⁸¹Za ovo krivično djelo propisana je znatno blaža kazna (do 6 godina zatvora i novčana kazna) u odnosu na kaznu propisanu za teži oblik zloupotrebe službenog položaja koji im je prvo stavljen na teret (od dvije do 10 godina zatvora)

⁸²Za ovo krivično djelo propisana je ista kazna kao i za teži oblik zloupotrebe službenog položaja koji im je prvo stavljen na teret (od dvije do 10 godina zatvora)

⁸³Ks.br.6/2009 od 09.03.2011. godine. Sud je utvrdio da optuženi nijesu platili porez na dodatu vrijednost (PDV) na prodatu robu - kafu, ali su platili ulazni PDV, pa je poreskom organu poznato koja vrsta i količina robe je uvezena i mogao je da izvrši provjeru da li je roba prodana ili se dio nalazi na zalihama. Takođe, sud je utvrdio da optuženi osnivač i vlasnik preduzeća objektivno nije bio u mogućnosti da sačini godišnju poresku prijavu i završni račun za godinu kada je lišen slobode u ovom postupku.

⁸⁴Ks.br.30/2011 od 23.01.2012. godine

⁸⁵Kts.br.1/06 od 14.03.2006. godine

⁸⁶Detaljnije o ovoj izmjeni Krivičnog zakonika vidi u poglavlju A) "Pravni okvir"

Prvu presudu u ovom predmetu **Viši sud** u Podgorici donio je pet godina nakon podizanja optužnice.⁸⁷ Tom presudom **optuženi je osuđen za teži oblik krivičnog djela** neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga.

Apelacioni sud Crne Gore je ovu presudu ukinuo⁸⁸ navodeći da je **nerazumljivo koji zakon je prvostepeni sud primijenio**. Apelacioni sud u svojoj odluci upravo **ukazuje da je izmjenama Krivičnog zakonika** iz 2010. godine kao kvalifikatorna okolnost koja čini teži oblik ovog krivičnog djela propisano samo organizovanje mreže preprodavaca ili posrednika, dok je po Krivičnom zakoniku koji je važio u vrijeme izvršenja djela, pored organizovanja mreže preprodavaca ili posrednika, teži oblik propisivao i kada se djelo izvrši od strane više lica.

Zbog ovih izmjena zakona i zbog ovog stava Apelacionog suda, u ponovljenom postupku **Specijalni tužilac je ublažio optužbu** i optuženom stavio na teret samo osnovni oblik ovog krivičnog djela, za koje ga je **Viši sud osudio** u novoj presudi.⁸⁹ Na kraju, **Apelacioni sud** je ovu presudu **pravosnažno preinačio samo na način što je značajno ublažio kaznu** koju je Viši sud već bio umanjio obzirom na blažu kvalifikaciju.⁹⁰

Simptomatično je da je **do donošenja prve presude za teži oblik krivičnog djela koji je optuženom bio stavljen na teret prošlo pet godina, da bi nakon izmjene optužbe u korist optuženog sudovi ovaj postupak pravosnažno okončali u prilično kratkom roku**.

Naime, od kada je Apelacioni sud ukinuo prvu presudu, pa do okončanja postupka, prošlo je **nešto više od pola godine** i u tom periodu sudovi su uspjeli da donesu i prvostepenu i drugostepenu presudu. Prethodno im je za takve dvije odluke kada je optužba bila teža trebalo punih pet godina.

2. Problemi u primjeni izmijenjenih zakona: neznanje ili korupcija?

Izmjene zakona su imale loše efekte po postupke koji se odnose na organizovani kriminal, jer su tužioci i sudije pogrešno utvrđivali krivična djela koja se optuženima stavljaju na teret. Zbog toga su neki optuženi izbjegli osudu, a drugi su dobili znatno blaže kazne. U tim predmetima nameće se pitanje: da li je krivac neznanje ili korupcija u pravosuđu?

Studija slučaja pokazuje da je tužilaštvo pogrešno primijenilo niz zakonskih odredbi i to na način koji je aktere organizovanog kriminala oslobodilo svake krivične odgovornosti.

⁸⁷K.br.60/2008 od 20.05.2011. godine

⁸⁸Ksž.br.21/2011 od 23.09.2011. godine

⁸⁹Ks.br.22/2011 od 30.11.2011. godine

⁹⁰Detaljnije u poglavlju G) "Kaznena politika"

Studija slučaja 3

U jednom od najznačajnijih krivičnih postupaka koji je pokrenut u Crnoj Gori, prvooptuženi je bio Duško Šarić, rođeni brat Darka Šarića, koga policije i pravosudni organi više država smatraju glavnim narko bosom i organizatorom šverca kokaina iz Južne Amerike u Evropu⁹¹.

Specijalni tužilac je u ovom predmetu optuženom stavio na teret krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije. Odnosno, Dušku Šariću je stavljeno na teret da je, kao pripadnik kriminalne organizacije čiji organizator je njegov brat Darko, zajedno sa drugim članovima organizacije krijumčario kokain i da je u saradnji sa drugim licima opraio više od 21 milion eura stečenih švercom kokaina.

Viši sud u Bijelom Polju je Šarića oglosio krivim za krivično djelo pranje novca u produženom trajanju, dok ga je oslobodio za krivična djela stvaranje kriminalne organizacije i neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, sa zaključkom da **nema dokaza da je izvršio ta krivična djela**.⁹²

Međutim, **Apelacioni sud** je utvrdio da je zbog sadržaja optužnice specijalnog tužioca Šarić morao biti oslobođen **po osnovu koji je značajno povoljniji** za njega, odnosno sa zaključkom da **radnje koje mu je tužilac stavio na teret uopšte nijesu krivično djelo**.

Apelacioni sud Crne Gore⁹³ je, postupajući po žalbama na presudu Višeg suda u Bijelom Polju, optuženog **oslobodio za ovo krivično djelo jer u vrijeme izvršenja radnje koja mu se stavlja na teret ta radnja nije bila propisana kao krivično djelo**. Taj sud je ukazao da je stvaranje kriminalne organizacije inkriminisano kao krivično djelo izmjenama Krivičnog zakonika iz 2010. godine, dok se optužbom vrijeme izvršenja djela opredjeljuje u periodu oktobar 2007. godine do maja 2009. godine.

Naime, jedan od osnovnih principa krivičnog prava je da se krivični zakon ne može retroaktivno primijeniti, osim onda kada je povoljniji za učinioca krivičnog djela. Organizovani kriminal prvo je definisan u ZKP-u odredbama koje su se primjenjivale na svako djelo izvršeno na organizovan način, dok je stvaranje kriminalne organizacije kao posebno krivično djelo propisano tek izmjenama KZ-a iz 2010. godine. Zato se prije definisanja organizovanog kriminala kao posebnog krivičnog djela u KZ-u, državni tužilac u optužnicama pozivao na odredbu ZKP-a sa obrazloženjem da je neko krivično djelo izvršeno na organizovan način.

Pored toga, Apelacioni sud je ovog optuženog oslobodio optužbe i za krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, sa zaključkom da **djelo za koje je optužen po zakonu nije krivično djelo jer ne sadrži bitne elemente bića tog krivičnog djela iz Krivičnog zakonika**.⁹⁴ Naime, Apelacioni sud je u žalbenom postupku utvrdio da se u prvostepenoj presudi Višeg suda u Bijelom Polju

⁹¹U Srbiji je trenutno u toku suđenje Darku Šariću zbog međunarodnog šverca kokaina i pranja novca.

⁹²Ks.br. 3/11 od 03.05.2012. godine

⁹³Kžs.br.83/12 od 08.02.2013. godine

⁹⁴Kžs.br.83/12 od 08.02.2013. godine

navodi identična radnja koju je specijalni tužilac stavio na teret Šariću i koja se **ne odnosi** na neovlašćenu proizvodnju, preradu, prodaju, nuđenje na prodaju, kupovinu radi prodaje, ili radnju držanja ili prenošenja ili posjedovanja u prodaji ili kupovini, niti bio koji drugi način stavljanja u promet opojne droge, a kako je to definisano u u Krivičnom zakoniku⁹⁵.

Kadar specijalnog tužilaštva bi trebao biti među najstručnijim kadrovima tužilaštva, pa gotovo da je isključena mogućnost da na tom nivou postoji neznanje i nestručnost da se optuženom stavi na teret radnja koja u momentu izvršenja nije bila propisana kao krivično djelo. **Nije poznato da li su protiv tužioca ili sudije Višeg suda u Bijelom Polju koji su postupali u ovom predmetu pokrenuti disciplinski ili bilo koji postupci.**

U toku postupka opisanog u sledećoj studiji slučaja, **specijalni tužilac je prvo podnio optužnicu u kojoj je lica optužio za izvršenje krivičnih djela sa elementima organizovanog kriminala, a zatim je promijenio i izbrisao organizovani kriminal, sa obrazloženjem da u vrijeme izvršenja krivičnih djela nije bilo tog zakonskog osnova, iako je u vrijeme izvršenja tih krivičnih djela, kao i suđenja, taj osnov bio propisan odredbama ZKP-a, kako je bilo i navedeno u inicijalnoj optužnici.** Naravno i ova optužnica i dvije presude u kojima se ne pominje organizovani kriminal svrstane su u statistiku i rezultate u toj oblasti.

Studija slučaja 4

Specijalni tužilac je podigao optužnicu⁹⁶ kojom je dvojici crnogorskih državljana stavio na teret teško ubistvo u pokušaju, teško ubistvo i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija, a sve izvršeno na organizovan način, odnosno pod uslovima koje je ZKP propisivao za organizovani kriminal. Postupak je počeo nakon što je državni tužilac u Karlsruhu - Njemačka ustupio spise predmeta crnogorskom tužilaštvu.

Zbog istih krivičnih djela, pokušaja ubistva i ubistva, prethodno su **u Njemačkoj pravnosnažno osuđena četiri lica, dvojica na doživotne kazne** lišenja slobode, jedan na sedam i po godina i jedan na dvije i po godine.

Specijalni tužilac je **na suđenju promijenio pravnu kvalifikaciju** u optužnici sa obrazloženjem da se "predmetna krivična djela **ne mogu kvalifikovati kao krivična djela izvršena na organizovan način jer bi kao takva morala biti propisana zakonom prije izvršenja predmetnog krivičnog djela**". Međutim, organizovani kriminal je kao posebno krivično djelo propisan izmjenama KZ-a iz 2010. godine kroz krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije, a u vrijeme izvršenja krivičnih djela

⁹⁵Apelacioni sud konstatuje da se u optužnici i presudi Višeg suda u Bijelom Polju, kao radnja koju je izvršio Šarić opisuje to što je u vrijeme prometa kokaina boravio u određenom mjestu i to što je dva dana prije otkrivanja izvršilaca koji su vršili promet droge, napustio jedno mjesto i prešao na drugo. Apelacioni sud je utvrdio da se radnja koju je Šarić preduzeo opisuje kao davanje određenih naloga drugim pripadnicima kriminalne organizacije putem telefona, ali da se to odnosi na radnje preduzete nakon izvršenja krivičnog djela u vezi prometa kokaina.

⁹⁶Kts.br.5/06 od 18.11.2006. godine

koja su bila predmet ove optužbe⁹⁷, kao i u vrijeme suđenja, organizovani kriminal bio je definisan odredbama ZKP-a⁹⁸.

Iako nije vezan pravnom kvalifikacijom tužioca, **Viši sud** u Podgorici je u osuđujućoj presudi⁹⁹ **izostavio navode da se radi o organizovanom kriminalu** i dvojicu optuženih osudio na kazne zatvora od 15 i 10 godina za krivična djela ubistvo u pokušaju i ubistvo. Ovu presudu **potvrdio je i Apelacioni sud** Crne Gore¹⁰⁰. Međutim, da su osuđeni oglašeni krivim za teško ubistvo izvršeno na organizovan način, kako im je bilo stavljeno na teret prvobitnom optužnicom, prijetila im je kazna zatvora od 40 godina.

⁹⁷ Radnje koje su optuženima stavljene na teret izvršene su od XI 2003. do 09. I 2004. godine.

⁹⁸ Detaljnije u poglavlju A) "Pravni okvir"

⁹⁹ Ks.br.43/09 od 08.02.2010. godine

¹⁰⁰ Ksž.br.15/2010 od 14.06.2010. godine

PUMPANJE STATISTIKE

Analiza presuda koje su svrstane u oblast organizovanog kriminala pokazuje da se **kao organizovani kriminal tretiraju predmeti u kojima nema elemenata koji su neophodni za postojanje organizovanog kriminala**. Tako specijalni tužilac pokreće, a sudovi vode postupke za djela koja nijesu organizovani kriminal, pa se optužnice i presude u tim postupcima bez osnova **svrstavaju u statistiku** koja se odnosi na tu oblast.

U praksi se uočava da se **samo određena organizovanost i cilj u vidu sticanja dobiti smatraju dovoljnim** da specijalni tužilac predmet svrsta u oblast organizovanog kriminala i da ga tako i sudovi tretiraju, iako ZKP i KZ propisuju niz obaveznih uslova¹⁰¹. Tako se kao organizovani kriminal, po pravilu, tretiraju predmeti za krivična djela **zločinačko udruživanje ili kriminalno udruživanje**, iako ona ne zadovoljavaju sve zakonske uslove, kao i druga krivična djela koja se optuženima uz to djelo stave na teret.¹⁰²

Analiza presuda pokazuje i da specijalni tužilac prvo podnosi optužnice za **organizovani kriminal**, a zatim ih u toku postupka mijenja i **odustaje od takve kvalifikacije**, a presude ipak ulaze u zvaničnu statistiku.

Niz primjera potvrđuje da optužbe za organizovani kriminal uzrokuju **osude za krivična djela koja ne predstavljaju organizovani kriminal**, a opet uđu u zvaničnu statistiku pravosuđa za ovu oblast.

Praksa potvrđuje da se u tim predmetima **dokazi prikupljaju kroz mjere tajnog nadzora** koje ne bi mogle biti određene da nije bilo neosnovanih optužnica za organizovani kriminal, što dovodi u pitanje zakonitost u određivanju i primjeni mjera, i valjanost tako pribavljenih dokaza.

Ima i primjera u kojima se tokom postupka utvrđuje da neke radnje koje državni tužilac stavlja na teret optuženima za organizovani kriminal **nijesu uopšte bilo koje krivično djelo**.

Na kraju, čak i u slučajevima gdje sud utvrdi krivicu i osudi optužene za organizovani kriminal, opet ostaju sumnje da se radi o toj vrsti kriminala jer **sud, osim uslova organizovanosti i pripadništva kriminalnoj grupi, uopšte ne daje obrazloženje za druge uslove neophodne za postojanje organizovanog kriminala**.

¹⁰¹ Detaljnije u poglavlju A) "Pravni okvir"

¹⁰² Izmjenama Krivičnog zakonika iz 2010. godine izmijenjen je opis krivičnog djela zločinačko udruživanje i djelo dobija i novi nazov - kriminalno udruživanje

1. Zvanični statistički podaci, ocjene i preporuke za unapređenje

U februaru 2011.godine je formirana Tripartitna komisija za analizu predmeta iz oblasti korupcije i organizovanog kriminala¹⁰³ čiji članovi su predstavnici sudstva, tužilaštva i policije.

Zadatak Tripartitne komisije je da

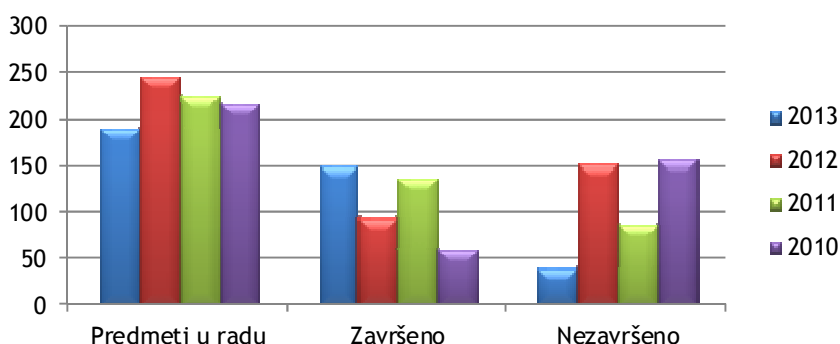
- utvrdi jedinstvenu **metodologiju** statističkih pokazatelja policije, tužilaštva i sudova,
- izvrši **statističku i analitičku obradu** podataka o broju krivičnih prijava i predmeta iz oblasti korupcije i organizovanog kriminala koji su u postupku ili su pravosnažno okončani, sa posebnim osvrtom na strukturu izvršilaca tih djela, oblasti u kojima se ta djela izvršavaju,
- po utvrđenoj metodologiji **izvještava** i daje **preporuke** u cilju unapredjenja efikasnosti pravosudja.

Izvještaji Komisije sadrže statističke pokazatelje, a analitička obrada se svodi na kratak opis podataka i krajnje uopštene preporuke.

Opis / godina	2013.	2012.	2011.	2010.
Predmeti u radu	20 predmeta 193 lica	25 predmeta 249 lica	28 predmeta 227 lica	27 predmeta 219 lica
Završeno	13 predmeta 152 lica	15 predmeta 95 lica	16 predmeta 138 lica	12 predmeta 61 lica
Nezavršeno	7 predmeta 41 lica	10 predmeta 154 lica	12 predmeta 89 lica	15 predmeta 158 lica
Osuđujuća	85 lica	44 lica	124 lica	45 lica
Oslobađajuća	59 lica	22 lica	14 lica	14 lica
Odbijajuća	12 lica	3 lica		9 lica
Ostalo	Za 2 lica je obustavljen postupak	Za 26 lica optužnica vraćena tužiocu radi dopune istrage		
Pravosnažna presuda	5 predmeta 33 lica	3 predmeta 13 lica	1 predmet 5 lica	7 predmeta 41 lica

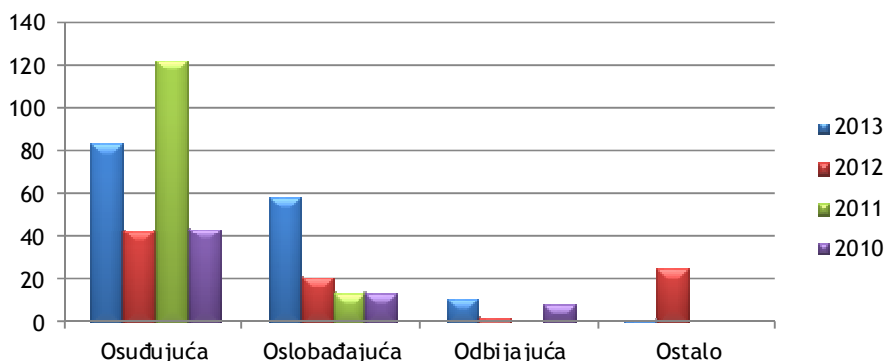
Tabela 1: Pregled statističkih podataka za krivična djela iz oblasti organizovanog kriminala 2010. - 2013. Izvor: Izvještaji Tripartitne komisije
Podaci Tripartitne komisije pokazuju da je u 2013. završeno više predmeta nego prethodnih godina, a da je u radu ostao manji broj predmeta.

¹⁰³ Tripartitna komisija je formirana Odlukom predsjednika Nacionalne komisije za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala broj 03-1493 od 16.2.2011.

Grafik 1: Podaci o završenim, nezavršenim i predmetima u radu - oblast organizovanog kriminala 2010. - 2013. Izvor: Izvještaji Tripartitne komisije

Zvanična statistika pokazuje da je u 2013. godini osuđeno manje lica nego u 2011. godini. Pored toga, **u 2013. je oslobođeno više lica nego što je oslobođeno ukupno u tri prethodne godine.**

Grafik 2: Podaci o presudama u oblasti organizovanog kriminala 2010. - 2013. (po broju lica). Izvor: Izvještaji Tripartitne komisije

Iako statistički podaci pokazuju da postoje značajne razlike po godinama, **u svakom izvještaju Tripartitna komisija daje identičnu ocjenu: „da je postignut napredak u rješavanju predmeta u oblasti korupcije i organizovanog kriminala“.**

Svaki izvještaj sadrži gotovo identične preporuke koje se svode isključivo na edukaciju kadra i potrebu da se obezbijedi „tehnička, materijalna i svaku druga podrška“ radu policije, tužilaštva i sudstva.

- *I izvještaj:* „Potrebno je obezbijediti **kvalitetne vještake** iz svih oblasti i nastaviti sa **edukacijom** svih subjekata koji učestvuju u otkrivanju, gonjenju i presudjenju ovih predmeta. Posebno, potrebno je **ojačati kapacitete** Državnog tužilaštva potrebnim brojem **saradnika i eksperata** iz raznih oblasti.“
- *II izvještaj:* „Potrebno je obezbijediti **kadar** koji ima visoka

specijalistička znanja u otkrivanju, krivičnom gonjenju i presuđenju krivičnih djela iz oblasti korupcije i organizovanog kriminala. U cilju unaprijeđenja znanja iz ovih oblasti, neophodno je nastaviti sa **edukacijom** postojećeg kadra od strane domaćih i stranih eksperata. Uz to, nosiocima ovih aktivnosti potrebno je obezbijediti **tehničku, materijalnu i svaku drugu podršku** za uspješno obavljanje aktivnosti.“

- *III izvještaj:* „Potrebno je obezbijediti **kadar** koji ima visoka **specijalistička znanja** u otkrivanju, krivičnom gonjenju i presuđenju krivičnih djela iz oblasti korupcije i organizovanog kriminala. U cilju unaprijeđenja znanja iz ovih oblasti, neophodno je nastaviti sa **edukacijom** postojećeg kadra od strane domaćih i stranih eksperata. Uz to, nosiocima ovih aktivnosti potrebno je obezbijediti **tehničku, materijalnu i svaku drugu podršku** za uspješno obavljanje aktivnosti.“
- *IV izvještaj:* „Potrebno je obezbijediti **kadar** koji ima visoka **specijalistička znanja** u otkrivanju, krivičnom gonjenju i presuđenju krivičnih djela iz oblasti korupcije i organizovanog kriminala. U cilju unaprijeđenja znanja iz ovih oblasti, neophodno je nastaviti sa **edukacijom** postojećeg kadra od strane domaćih i stranih eksperata. Uz to, nosiocima ovih aktivnosti potrebno je obezbijediti **tehničku, materijalnu i svaku drugu podršku** za uspješno obavljanje aktivnosti.“
- *V izvještaj:* „Potrebno je obezbijediti **kadar** koji ima visoka **specijalistička znanja** u otkrivanju, krivičnom gonjenju i presuđenju krivičnih djela iz oblasti korupcije i organizovanog kriminala. U cilju unaprijeđenja znanja iz ovih oblasti, neophodno je nastaviti sa **edukacijom** postojećeg kadra od strane domaćih i stranih eksperata. Uz to, nosiocima ovih aktivnosti potrebno je obezbijediti **tehničku, materijalnu i svaku drugu podršku** za uspješno obavljanje aktivnosti.“
- *VI izvještaj:* „Potrebno je **unaprijediti znanja** iz ovih oblasti, nastaviti sa **edukacijom** postojećeg kadra od strane domaćih i stranih eksperata. Uz to, nosiocima ovih aktivnosti potrebno je obezbijediti **tehničku, materijalnu i svaku drugu podršku** za uspješno obavljanje aktivnosti.“
- *VII izvještaj:* „Potrebno je **unaprijediti znanja** iz ovih oblasti, nastaviti sa **edukacijom** postojećeg kadra od strane domaćih i stranih eksperata. Uz to, nosiocima ovih aktivnosti potrebno je obezbijediti **tehničku, materijalnu i svaku drugu podršku** za uspješno obavljanje aktivnosti.“

2. Kako se „pumpa“ statistika?

2.1. Optuženi za organizovani kriminal, osuđeni za druga djela

Jedan od načina na koji se **fiktivno povećava statistika** pravosuđa u oblasti organizovanog kriminala je kroz **podnošenje optužnica za organizovani kriminal, koje tužioci zatim bez bilo kakvog obrazloženja mijenjaju i izostavljaju navode da su krivična djela izvršena na organizovan način.**

Sudovi osuđuju ta lica za druga krivična djela, bez elemenata organizovanog kriminala, dok takvi postupci fiktivno poboljšavaju pravosudnu statistiku u ovoj oblasti.

Prve dvije studije slučajeva odnose se na slučajeve u kojima je tužilaštvo podnijelo optužnice za organizovani kriminal protiv lica čiji cilj je predstavljen kao vršenje teških ubistava. U prvom predmetu tužilac je sam odustao od navoda da se radi o organizovanom kriminalu, a u drugom je od takve optužnice ostala samo osuda tri lica za falsifikovanje isprava, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija. Ipak, oba predmeta su dio zvanične statistike koja se odnosi na organizovani kriminal.

Studija slučaja 5

Specijalni tužilac je podigao optužnicu¹⁰⁴ protiv dva lica kojima je stavio na teret teško ubistvo u pokušaju, zatim teško ubistvo i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija, sve izvršeno na organizovan način.

I na ovom suđenju **specijalni tužilac je promijenio pravnu kvalifikaciju sa navodima da se ne radi o organizovanom kriminalu**, pa je i Viši sud u Podgorici osudio optužene¹⁰⁵ samo za krivična djela ubistvo u pokušaju i ubistvo. Presudu je potvrdio i Apelacioni sud Crne Gore.¹⁰⁶

Studija slučaja 6

Optužnicom specijalnog tužioca¹⁰⁷ deset lica je optuženo za izvršenje krivičnih djela teži oblik zločinačkog udruživanja sa ciljem izvršenja ubistva iz bezobzirne osvete i na podmukao način, nedozvoljenog držanja oružja i eksplozivnih materija i falsifikovanja isprave, a sve sa elementima organizovanog kriminala.

Presudom Višeg suda u Podgorici svi optuženi **oslobođeni su za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala zbog nedostatka dokaza**.¹⁰⁸ Jedan od optuženih osuđen je za krivično djelo falsifikovanje isprave, dok su dvojica optuženih osuđeni za nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija. Ovu presudu potvrdio je i Apelacioni sud Crne Gore.¹⁰⁹

Naredne studije slučajeva pokazuju da u mnogim postupcima tužioci terete optužene za nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi za organizovani kriminal, pa u toku postupka mijenjaju optužnice i izostavljaju navode da su djela izvršena na organizovani način. Ipak, osuđujuće presude u tim predmetima fiktivno popravljaju statistiku pravosuđa u borbi protiv organizovanog kriminala.

¹⁰⁴ Kts.br.5/06 od 18.11.2006. godine

¹⁰⁵ Ks.br.43/09

¹⁰⁶ Ksž.br.15/2010 od 14.06.2010. godine

¹⁰⁷ Kts.br.10/08 od 24.11.2008. godine

¹⁰⁸ Ks.br.5/08 od 23.07.2010. godine

¹⁰⁹ Ksž.br.14/11 od 22.09.2011. godine

Studija slučaja 7

Optužnicom specijalnog tužioca¹¹⁰ četvorici optuženih bilo je stavljeno na teret izvršenje krivičnih djela zločinačko udruživanje, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija i nedozvoljeni prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi, a sve na organizovan način prema zakonskim uslovima propisanim za postojanje organizovanog kriminala.

Polazeći od sadržine optužnice koju je podnio specijalni tužilac za organizovani kriminal, ovaj predmet dodijeljen je u rad specijalnom odjeljenju Višeg suda.

Tokom postupka pred Višim sudom nije proveden ni jedan dokaz koji bi ukazivao na bitno drugačije činjenično stanje nego što je ono bilo u trenutku podizanja optužnice. Ipak, u toku postupka **specijalni tužilac je promijenio činjenični opis i pravnu kvalifikaciju krivičnih djela iz optužnice i izostavio navode da su djela izvršena na organizovan način** u smislu postojanja uslova za organizovani kriminal.

Umjesto toga, tužilac je optuženima stavio na teret krivična djela: dogovor za izvršenje krivičnog djela¹¹¹, nedozvoljeni prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi¹¹² i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija¹¹³. **Viši sud u Podgorici je prihvatio ovako izmijenjenu optužnicu i optužene osudio upravo za krivična djela koja su im naknadno stavljena na teret, takođe bez utvrđenja da se radi o organizovanom kriminalu.**¹¹⁴

Naravno, i **optužnica i presuda su ušle u zvaničnu statistiku** pravosuđa u oblasti organizovanog kriminala jer su poslovne oznake predmeta i u tužilaštvu¹¹⁵ i u sudu¹¹⁶ ostale iste kao kada je postupak pokrenut, po čemu se sačinjava zvanična statistika.¹¹⁷

Studija slučaja 8

Optužnicom Specijalnog tužioca¹¹⁸ čak devet lica je optuženo za krivična djela zločinačko udruživanje i nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi izvršeno na organizovan način. Dvojici optuženih stavljeno je na teret izvršenje i posebnih krivičnih djela falsifikovanje novca i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija.

¹¹⁰ Kts.br.4/07 od 05.04.2007. godine

¹¹¹ Član 400. Krivičnog zakonika

¹¹² Član 405. Krivičnog zakonika

¹¹³ Član 403. Krivičnog zakonika

¹¹⁴ Ks.br.4/09 od 28.01.2010. godine

¹¹⁵ Kts.br. 4/07

¹¹⁶ Ks.br.4/09

¹¹⁷ Prema članu 151. tačka 1. Pravilnika o unutrašnjem poslovanju Državnog tužilaštva, oznaku predmeta Kts koristi samo Specijalni tužilac u upisniku predmeta za poznate punoljetne učinioce, dok po članu 263. alineja 2. tačka 2. Sudskog poslovnika oznaku Ks. koristi samo specijalizovano odjeljenje Višeg suda za organizovani kriminal za prvostepene krivične predmete

¹¹⁸ Kts.br.10/07 od 25.05.2009. godine

U završnoj riječi specijalni tužilac je odustao od krivičnog gonjenja protiv trojice optuženih za krivična djela organizovanog kriminala, pa je Viši sud u Podgorici u odnosu na njih donio presudu kojom se optužba odbija.¹¹⁹ Istom presudom Viši sud u Podgorici je **ostalu šestoricu oslobodio optužbe za organizovani kriminal** jer nije dokazano da su izvršili ta krivična djela i osudio samo dvojicu i to za falsifikovanje novca i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija. Inače, krivična djela za koja su optuženi osuđeni otkrivena su pretresom zbog krivičnih djela organizovanog kriminala.

Studija slučaja 9

Optužnicom specijalnog tužioca¹²⁰ trojici optuženih stavljeno je na teret izvršenje krivičnih djela zločinačko udruživanje i nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi. **Nakon završenog dokaznog postupka specijalni tužilac je promijenio činjenični opis optužnice i pravnu kvalifikaciju, tako što je odustao od zločinačkog udruživanja.**

Viši sud u Podgorici je sve optužene osudio za teži oblik krivičnog djela nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi, ali bez elemenata organizovanog kriminala.¹²¹

2.2. Tužilac: organizovani kriminal; Sud: nema ni krivičnih djela

Optuženima za organizovani kriminal tužioci stavljaju na teret radnje koje uopšte nisu krivična djela, a svi ti predmeti poboljšavaju zvaničnu statistiku o radu tužilaštva.

Studija slučaja 10

Iz presude Apelacionog suda Crne Gore utvrđuje se da je specijalni tužilac šest optuženih teretio za zločinačko udruživanje i da im je pored toga stavio na teret i krivična djela krijumčarenja, falsifikovanja isprave, falsifikovanja novca i teške krađe.

Viši sud u Bijelom Polju, kao prvostepeni, **oslobodio** je trojicu optuženih za krivično djelo zločinačko udruživanje i krijumčarenje, kao i još jednog optuženog za krivično djelo falsifikovanje isprave¹²². Viši sud je utvrdio da **nije dokazano da su optuženi izvršili navedena krivična djela.**

U drugostepenom postupku **Apelacioni sud**¹²³ utvrđuje da čak četiri radnje koje je tužilac kvalifikovao kao krivično djelo krijumčarenje i još jedna radnja koju je tužilac

¹¹⁹ Ks.br.12/2009 od 09.02.2010. godine

¹²⁰ Kts.br.18/08 od 13.01.2009. godine

¹²¹ Ks.br.2/2009 od 28.04.2009. godine

¹²² Ks.br.5/10 od 15.12.2010. godine

¹²³ Ksž.br.27/2011 od 06.12.2011. godine

kvalifikovao kao krivično djelo falsifikovanje novca, **uopšte ne predstavljaju radnju izvršenja bilo kog krivičnog djela.**

Takođe, u odnosu na krivično djelo **zločinačko udruživanje**, Apelacioni sud je utvrdio da su i **optužnica i prvostepena presuda nerazumljivi i da ne sadrže zakonski opis ovog krivičnog djela.**

Dakle, prema sudskim presudama, u ovom slučaju **tužilac je kao organizovani kriminal prikazao pet radnji koje uopšte nijesu ni jedno krivično djelo, dok je ostatak optužbe nerazumljiv i ne odgovara zakonskom opisu krivičnog djela za koje se terete optuženi.**

Ipak, čak i tako neosnovana i nerazumljiva optužba i presude koje su po njoj donešene statistički ulaze u optuženja i suđenja za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala.

2.3. Organizovani kriminal vs krivična djela izvršena na organizovan način

Ova studija slučaja potvrđuje da ima slučajeva u kojima krivična djela **zločinačko (kriminalno) udruživanje¹²⁴ i nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi i tužioci i sudije bez obrazloženja svrstavaju u organizovani kriminal.**

Studija slučaja 11

Presudom Višeg suda u Podgorici¹²⁵ pet optuženih osuđeno je za krivično djelo zločinačko udruživanje¹²⁶ i teži oblik krivičnog djela nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi¹²⁷. Za sva djela sud je naveo da su izvršena na organizovan način.

Međutim, u presudi **izostaje obrazloženje** u odnosu na zaključak da su u konkretnom slučaju **ispunjeni neophodni zakonski uslovi za postojanje organizovanog kriminala**. Naime, presuda sadrži **samo razloge i obrazloženje za navedena krivična djela** za koja su optuženi osuđeni i razloge koji ukazuju na teži oblik krivičnog djela nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi, ali ne i razloge o ispunjenosti obaveznih uslova da bi se radilo o organizovanom kriminalu.

Iz presude se utvrđuje da su četvorica optuženih bila u **pritvoru samo dva dana¹²⁸**, dok je peti bio u bjekstvu. Tako kratko vrijeme zadržavanja u pritvoru ukazuje da je već **na početku postupka bilo jasno da se ne radi o organizovanom kriminalu.**

¹²⁴ Izmjenama Krivičnog zakonika iz 2010. godine naziv ovog krivičnog djela je promijenjen, pa se umjesto zločinačko udruživanje to krivično djelo sada naziva kriminalno udruživanje

¹²⁵ Ks.br.29/2011 od 14.03.2012. godine

¹²⁶ Član 401. Krivičnog zakonika

¹²⁷ Član 405. stav 3. Krivičnog zakonika

¹²⁸ Od 11.09.2008. do 13.09.2008. godine

Postupajući po žalbama na ovu presudu, **Apelacioni sud** Crne Gore je prvostepenu presudu preinačio tako što je **značajno umanjio izrečene kazne**¹²⁹, ali i ovaj sud u odnosu na organizovanost daje **obrazloženje samo u odnosu na teži oblik krivičnog djela nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi**. Tako Apelacioni sud Crne Gore ističe samo da je ovo djelo **izvršeno od strane više lica na organizovan način** i da su optuženi krijumčarili veći broj ljudi, **što nije ni približno dovoljno za zaključak da se radi o organizovanom kriminalu**.

¹²⁹ Kžs.br.38/12 od 18.09.2012. godine

REZULTATI MEĐUNARODNE SARADNJE

Konkretni slučajevi koji su pokrenuti zahvaljujući dokazima koje su prikupile druge države, pokazuju da se **značajna količina kokaina iz Južne Amerike distribuira u Evropu preko crnogorske luke Bar**. Prema tvrdnjama italijanskih tužilaca i policajaca, crnogorske kriminalne grupe su povezane sa Ndranghetom, jednom od najmoćnijih mafijaških organizacija koja švercuje narkotike. Ipak, **nadležni organi u Crnoj Gori nisu sami otkrili ni jedan slučaj krijumčarenja kokaina iz Južne Amerike**.

Crnogorsko sudstvo, tužilaštvo i policija su **potpisali niz sporazuma o saradnji sa državama u okruženju i učestvovali u brojnim obukama**, ali praksa pokazuje da to **nije dovelo do konkretnih rezultata**. Naprotiv, postupanje u suđenju za krijumčarenje najveće količine kokaina na ovim prostorima pokazuje da se **saradnja sa drugim državama ne koristi na adekvatan način**, već se tokom postupaka osporavaju ključni dokazi do kojih su došle službe drugih država.

Suđenja u tim predmetima **traju neprimjereno dugo i odugovlače se** zahvaljujući tolerisanju procesnih zloupotreba **što uzrokuje nemogućnost pribavljanja dokaza putem međunarodne pravne pomoći**. Crnogorski sud **ne prihvata vještačenja institucija iz inostranstva**, već angažuje lokalne vještake koji ocjenjuju dokaze prikupljene u drugoj državi na način koji **koristi optuženima**, a njihove nalaze sud prihvata kao validne.

Tako je suđenje zbog šverca kokaina iz Južne Amerike završeno presudom po kojoj se uopšte ne radi o organizovanom kriminalu, već o osnovnom i najlakšem obliku krijumčarenja droge koje poznaje KZ.

Studija slučaja 12

U ovoj studiji je obrađen slučaj koji se odnosi na saradnju crnogorske policije i tužilaštva sa kolegama iz Italije, Srbije i Interpolu u zaustavljanju šverca preko 200 kilograma kokaina iz Južne Amerike. Do pokretanja postupka je došlo isključivo zahvaljujući dokazima koje su prikupile bezbjednosne službe drugih država.

Slučaj je pravosnažno okončan više od sedam godina od kada je krivično djelo izvršeno, nakon tri presude Višeg i dvije ili tri presude Apelacionog suda¹³⁰. Za šverc skoro četiri puta manje kokaina nego što je navedeno u optužnici i spisima stranih istražnih organa osuđena su samo dvojica optuženih na po sedam i po godina zatvora.

¹³⁰ Na sajtu www.sudovi.me među odlukama Apelacionog suda Crne Gore nema objavljene presude kojom se potvrđuje treća presuda Višeg suda. Ipak, branilac Cemovića ranije je izjavljivao žalbu na presudu kojom je Cemoviću izrečena blaža kazna, pa je logično da je izjavio žalbu i na ovu presudu Višeg suda i da je ovaj predmet okončan nakon tri presude Višeg tri presude Apelacionog suda.

Istraga i optužnica

Prema podacima iz medija, u luci Valensija u Venecueli 202 kilograma kokaina je sakriveno u kontejneru sa asfaltnim pokrivkama i brodom upućeno ka Italiji. Pošiljka je od početka praćena i 09. oktobra 2004. godine stigla je u Luku Gioia Tauro. Republičko tužilaštvo u Parmi je oduzelo 190 kilograma kokaina pronađenog na brodu.

Preostalih 12 kilograma je nastavilo put prema Luci Bar, a zatim i prema krajnjoj destinaciji u Republici Srbiji. Tako je tužilaštvo u Parmi, primjenom mjere "kontrolisane isporuke"¹³¹, pokušalo da otkrije sva lica koja učestvuju u krijumčarenju narkotika.

Crnogorski inspektori kriminalističke policije su 45 dana nadzirali tovar u Luci Bar koji je navodno naručilo preduzeće "Montplus company". Robu su preuzeli špediteri za račun beogradskog biznismena Momčila Pecića, vlasnika firme "Kard trejd". Policija je pratila tovar do Novog Sada, pretresla kamion, našla drogu i uhapsila Pecića. Dan kasnije u Beranama je uhapšen Vuksan Cemović, jedan od vlasnika firme „Monteplus company“.¹³²

Podgoričanin Veselin Pavličić je uhapšen zbog sumnje da je posredovao između Pecića i Cemovića u švercu kokaina¹³³. Konačno, zahvaljujući saradnji sa Interpolom, uhapšen je i Vuk Vulević¹³⁴.

Više italijanskih tužilaca i inspektora je na konferenciji za medije saopštilo da su članovi crnogorske grupe vjerovatno povezani sa Ndranghetom, jednom od najmoćnijih italijanskih mafijaških organizacija čija glavna djelatnost je šverc narkotika¹³⁵.

Istražni sudija je 03. juna 2005. završio istragu¹³⁶, a Specijalno tužilaštvo je 17. juna podiglo optužnicu¹³⁷ zbog krijumčarenja 202 kilograma kokaina.

Suđenje

Suđenje je odlagano sedam puta: zbog zauzetosti tužilaštva, zahtjeva advokata optuženih za izuzeće predsjednika vijeća, zatim za izuzeće Specijalnog i Vrhovnog

¹³¹ Mjera praćenja prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela, čiji je cilj da se određena kriminalna aktivnost prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela (u ovom slučaju opojne droge) što potpunije razjasni i da se lanac kriminalne aktivnosti potpuno prekine i što više aktera te aktivnosti otkrije i procesuiru

¹³² "Cemović nije mogao sve sam da izvede", dnevni list "Vijesti", 26. decembar 2004. godine *ND Vijesti*, Društvo

¹³³ „Pavličića saslušao specijalni tužilac“, dnevni list „Dan“, 14. februar 2005. godine

¹³⁴ "Vuk dolijao", dnevni list "Vijesti", 22. maj. 2005. godine

¹³⁵ Italijanski državni tužilac, Vincenco Lombardo, general Rikardo Picini, regionalni komandant finansijske policije, pukovnik Agatino Sara Fjore, komandant finansijske policije provincije Ređo Kalabrija i komandant policije Katanzara i major Masimiljano Puciareli. Ndrangheta je jedna od najmoćnijih mafijaških organizacija sa sjedištem u Ređo Kalabriji, čiji godišnji promet iznosi preko 36 milijardi eura, a najveći dio novca dolazi od trgovine kokainom. "Cemović šef narko-bande", dnevni list "Vijesti", 15. januar 2005. godine

¹³⁶ "Cemovića, Vulevića, Pecića i Pavličića čeka optužnica do 21. juna", dnevni list „Dan“, 04. jun 2005. godine

¹³⁷ Kts.2/04

državnog tužioca, pa zbog bolesti jednog i odsustva drugog advokata, pa ponovnog odsustva advokata, i zbog odsustva specijalnog tužioca, a o razlozima poslednjeg odlaganja nema podataka¹³⁸.

Optuženi su negirali navode optužnice, tvrdeći da je kokain poslat greškom umjesto druge robe koju su poručili¹³⁹, dok su svjedoci potvrdili da su kompanije u vlasništvu optuženih platile transport i ležarinu kontejnera¹⁴⁰.

Sudija je pročitala dopise italijanskog pravosuđa i policije u kojima se navodi da je analizu uzoraka obavila hemijska laboratorija državne policije u Ređo Kalabriji¹⁴¹. Na sledećem ročištu su utvrđena neslaganja u nalazu vještaka iz Srbije i Italije, pa je sudsko vijeće zatražilo dopunsko vještačenje¹⁴².

Crnogorski vještaci su zatim konstatovali da se u dva paketa bitumenskih listova nalazio 213,51 gram kokaina. Specijalni tužilac je osporila nalaz i posumnjala da nijesu u pitanju iste bitumenske ploče koje su vještačene u Beogradu, a da tegole nijesu bile adekvatno zaštićene pečatom.¹⁴³

Sudija je navela da su joj nadležni organi Italije dostavili zapisnik o uništavanju bitumenskih ploča koje su, prema njihovom nalazu, bile natopljene sa oko 190 kilograma kokaina. Ploče su spaljene 22. novembra 2007., dvije godine od zaplijene, u skladu sa italijanskim zakonom¹⁴⁴.

Advokati okrivljenih su ocijenili da se količina droge nije mogla precizno utvrditi bez odvajanja kokaina od baze asfalta, što se ne može učiniti jer su dokazi uništeni. Tužilac je kazala da se dokazi temelje na vještačenju sprovedenom u skladu sa smjernicama Europolu¹⁴⁵.

Presude

Prva presuda Višeg suda: Tri godine nakon podizanja optužnice Cemović i Pecić su osuđeni na po četiri godine zatvora zbog šverca **213,51 grama kokaina, oko hiljadu**

¹³⁸ "Vulević i Cemović 17. oktobra pred sudijom", dnevni list „Dan“, 05. septembar 2005.; „Traže suđenje u Novom Sadu“, dnevni list „Dan“, 18. oktobar 2005.; „Traže izuzeće Vesne Medenice“, dnevni list „Dan“, 30. novembar 2005.; "Vulević i Cemović ne vole fotografisanje", dnevni list „Vijesti“, 11. februar. 2006.; "Sudnica", dnevni list „Vijesti“, 11. mart 2006.; „Odsustvo Tužioca odložilo suđenje švercerima kokaina“, dnevni list „Dan“, 22. novembar 2005.

¹³⁹ „Vulević priznao šverc dokumenata, ali ne i droge“, dnevni list „Dan“, 27. maj 2006. godine; „Vulević priznao šverc dokumenata, ali ne i droge“, dnevni list „Dan“, 27. maj 2006. godine; "Naručio tapete a ne drogu", dnevni list "Dan", 30. maj 2006. godina; "Naručio tapete a ne drogu", dnevni list "Dan", 30. maj 2006. godina

¹⁴⁰ "Roba nikad ne stiže greškom", dnevni list „Vijesti“, 20. jul 2006. Godine i „Cemović pokušao da oslobodi robu“, dnevni list „Republika“, 20. jul 2006. godine

¹⁴¹ "Pas otkrio kokain", dnevni list „Vijesti“, 13. novembar 2007. godine

¹⁴² „Kokain će vagati u Crnoj Gori“, dnevni list „Vijesti“, 02. februar 2008. godine

¹⁴³ „Tužilac još vaga“, dnevni list „Vijesti“, 11. maj 2008. godine

¹⁴⁴ „Tužilac još vaga“, dnevni list „Vijesti“, 11. maj 2008. godine

¹⁴⁵ „Suprotni nalazi“, dnevni list „Dan“, 11. maj 2008. godine

puta manju količinu nego što je navedena u optužnici i spisima italijanskih istražnih organa, dok su Vulević i Pavličić oslobođeni usljed nedostatka dokaza¹⁴⁶.

U presudi se navodi da nije prihvaćen nalaz vještaka iz Italije, koji su naveli da se u asfaltnim tegolama nalazilo oko 190 kilograma kokaina, cijeneći da se dvije analize koje je sproveda ista hemijska laboratorija međusobno isključuju. Nije prihvaćen ni nalaz vještaka iz Srbije da se u dvije asfaltna tegole nalazi 12 kilograma, već nalaz crnogorskih vještaka da te tegole sadrže 213,51 grama kokaina.

Cemović je osuđen na po tri mjeseca zatvora zbog nedozvoljenog držanja pištolja i zloupotrebe službenog položaja, pa mu je sud izrekao jedinstvenu kaznu od četiri godine i pet mjeseci zatvora. Pavličić je osuđen na tri mjeseca zatvora zbog nedozvoljenog držanja oružja, a Vulević na šest mjeseci zatvora zbog falsifikovanja lične karte.

U presudi je konstatovano da je Cemović na sivom tržištu prodao oko šest tona espresso kafe i izbjegao da plati porez na dodatnu vrijednost od oko četiri hiljade eura. Armenko i Vulević su oslobođeni optužbi za zloupotrebu službenog položaja, odnosno da su prodavali kafu na sivom tržištu.

Prva presuda Apelacionog suda: Apelacioni sud Crne Gore je 03. februara 2009. ukinuo presudu Višeg suda i vratio predmet na ponovno suđenje¹⁴⁷. Taj sud je potvrdio presudu Višeg samo u dijelu koji se odnosi na oslobađanje Vulevića i Pavličića od optužbi da su počinili krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga. Međutim, njih dvojica su se morali naći pred sudom zbog falsifikovanja isprava i nedozvoljenog držanja oružja.

Druga presuda Višeg suda: Pošto su Vulević i Pavličić pravosnažno oslobođeni za krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, a nakon izmjene Krivičnog zakonika koji je Vlada predložila naredne godine¹⁴⁸, Cemović i Pecić više nijesu mogli biti optuženi za teži oblik ovog krivičnog djela, već samo za osnovni. Odnosno, **krijumčarenje tolike količine kokaina iz Južne Amerike više nije moglo biti kvalifikovano kao organizovani kriminal.**

U ponovljenom postupku specijalni tužilac je promijenio optužnicu i umjesto zloupotrebe službenog položaja trojici optuženih stavio na teret utaju poreza i doprinosa, a dvojici zloupotrebu položaja u privrednom poslovanju.

Izmijenjeno sudijsko vijeće Višeg suda je prihvatilo analizu i nalaz hemijske laboratorije iz Italije da se radi o **krijumčarenju 58,8 kilograma kokaina**.¹⁴⁹ Sud je u ponovljenom postupku oslobodio Cemovića za utaju poreza i doprinosa i za zloupotrebu položaja u privrednom poslovanju, Vulevića za utaju poreza i doprinosa, Pecića za zloupotrebu položaja u privrednom poslovanju, a Armenka za pomaganje u utaji poreza i doprinosa.

¹⁴⁶ K.br.123/05 od 30.05.2005. godine

¹⁴⁷ Presuda Apelacionog suda Crne Gore Kž.br.569/08 od 03.02.2009. godine

¹⁴⁸ Detaljnije u poglavlju "Pravni okvir"

¹⁴⁹ Presuda Višeg suda u Podgorici Ks.br.6/2009 od 09.03.2011. godine

Druga presuda Apelacionog suda: Apelacioni sud je po drugi put ukinuo¹⁵⁰ presudu Višeg suda u dijelu osude za krijumčarenje kokaina. Iz te presude proizilazi da je Viši sud ponovo imao problem da jasno utvrdi o kojoj količini kokaina se radilo. U dijelu u kome su Cemović, Vulević, Pecić i Armenko oslobođeni za krivična djela zloupotreba položaja u privrednom poslovanju i utaja poreza i doprinosa, presuda Višeg suda je potvrđena i postala je pravosnažna. **Samo Vuleviću država je isplatila 24 hiljade eura na ime naknade štete zbog neosnovanog boravka u pritvoru.**¹⁵¹

Treća presuda Višeg suda: Posljednju presudu¹⁵² u ovom slučaju Viši sud u Podgorici je donio **više od sedam godina od kada je krivično djelo izvršeno.** Tom presudom Cemović i Pecić su osuđeni na po sedam godina i šest mjeseci zatvora za krijumčaranje kokaina, dok je Cemović oslobođen za neovlašćeno držanje oružja.

Iz presude proizilazi da su optuženi krijumčarili **59,01351 kilograma kokaina**, od čega je u Italiji zaplijenjeno 58,8 kilograma, a 213,51 grama je upućeno kao "kontrolisana isporuka" prema Srbiji preko luke Bar i tu količinu je oduzeo MUP Srbije. Dakle, sud je sada prihvatio nalaz vještaka iz Italije koji su utvrdili da se u **60 koleta nalazi 58,8 kilograma kokaina.** U presudi se navodi i da je na paketu koji je iz Srbije dostavljen na vještačenje u Crnu Goru navedeno da je riječ o oko 12 kilograma kokaina.

Istovremeno, sud je ponovo prihvatio nalaz crnogorskih vještaka da se u **dva koleta "kontrolisane isporuke" nalazilo samo 213,51 grama kokaina**, ne tražeći dodatna pojašnjenja, ni od organa Italije, ni od organa Srbije. Ova presuda je postala pravosnažna¹⁵³.

¹⁵⁰ Presuda Ksž.br.23/2011 od 20.09.2011. godine

¹⁵¹ Vulević je bio u pritvoru od 25.11.2005. godine do 30.05.2008. godine. Presuda Višeg suda u Podgorici Gž.br.3221/13 od 03.12.2013. godine

¹⁵² Ks.br.30/2011 od 23.01.2012. godine

¹⁵³ Sudovi na sajtu objavljuju samo pravosnažne presude, a kako je ova presuda u cjelosti objavljena na sajtu www.sudovi.me iz toga, kao i iz medijskih članaka proizilazi da je presuda pravosnažna. "Cemoviću sleduje državljanstvo", "Dan" od 07.02.2014. godine.

Konkretni primjeri pokazuju da **tužilaštvo ima različite aršine kada je u pitanju korišćenje mjera tajnog nadzora (MTN)**. U nekim predmetima koji se odnose na međunarodno krijumčarenje kokaina tužilaštvo predlaže sprovođenje MTN-a na osnovu kojih dolazi do dokaza na kojima se zasnivaju osuđujuće presude, dok u drugim slučajevima šverca još većih količina kokaina ne traži od sudova da odredi sprovođenje tih mjera.

Postoje konkretni primjeri **naredbi sudova kojima se određuje sprovođenje MTN-a, a koje ne sadrže sve zakonom propisane obavezne elemente**, što otežava, a u nekim slučajevima potpuno onemogućava bilo kakvu provjeru i kontrolu zakonitosti zadiranja u osnovna ljudska prava.

Niz primjera pokazuje da su **tužioci predlagali, a sudovi određivali sprovođenje MTN-a zbog sumnji u organizovani kriminal**, a ti postupci su okončani **osuđujućim presudama za krivična djela za koja nije predviđeno korišćenje MTN-a i to na osnovu dokaza prikupljenih mjerama tajnog nadzora**. To dovodi u pitanje kako zakonitost u određivanju i primjeni mjera, tako i valjanost dokaza pribavljenih na takav način.

1. Različiti aršini tužilaštva

Konkretni slučajevi pokazuju da **tužilaštvo samo u nekim predmetima koji se odnose na međunarodno krijumčarenje kokaina predlaže sprovođenje mjera tajnog nadzora na osnovu kojih dolazi do dokaza na kojima se zasnivaju osuđujuće presude**, dok u drugim slučajevima šverca još većih količina kokaina ne traži od sudova da odredi sprovođenje istih mjera, iako su za to ispunjeni zakonom propisani uslovi.

U slučaju sumnji u krijumčarenje preko 200 kilograma kokaina iz Latinske Amerike, policija je nadgledala pošiljku putem mjere kontrolisane isporuke i pratila njen transport u drugu državu, ali tužilaštvo nije predložilo prisluškivanje telefona osumnjičenih, iako su tim mjerama mogli biti prikupljeni značajni dokazi¹⁵⁴.

U drugom predmetu koji se odnosio na šverc 14 kilograma kokaina, koji je takođe otkriven zahvaljujući radu službi iz drugih država, pored mjere praćenja prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela (kontrolisana isporuka), tužilac je predložio mjere nadzora i snimanja telefonskih razgovora, a sud je donio naredbe kojim se te mjere određuju.¹⁵⁵ Tako su ovim mjerama prikupljeni dokazi koje je sud koristio u osuđujućoj presudi.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Kompletan studija slučaja je data u poglavlju D) Rezultati međunarodne saradnje.

¹⁵⁵ MTN.br.2/08 od 09.04.2008. godine i MTN.br.2/08-3 od 10.04.2008. godine

¹⁵⁶ Ks.br.18/09 od 31.12.2010. godine

2. Sudske naredbe bez obrazloženja i provjere opravdanosti

Studija slučaja data u ovom poglavlju pokazuje da naredba suda kojim se određuju MTN ne sadrži sve zakonom propisane obavezne elemente, odnosno nema obrazloženja o razlozima za osnove sumnje da su ova lica počinila krivična djela, nema činjenica iz kojih proističe potreba preduzimanja MTN-a, niti označenog cilja koji se mjerama treba ostvariti.

U ovom slučaju sud je odobrio da se MTN sprovede u trajanju od pet mjeseci bez provjere opravdanosti primjene tih mjera koja je po zakonu obavezna nakon isteka roka od četiri mjeseca. Ovaj primjer navodi na zaključak da je policija sprovodila mjere tajnog nadzora i bez naredbe suda, pa je na osnovu tako prikupljenih podataka naknadno tražila određivanje MTN-a.

Studija slučaja 13

U krivičnom postupku pred Višim sudom u Podgorici¹⁵⁷ sud je odredio mjere tajnog nadzora i tehničkog snimanja telefonskih razgovora putem mobilnih telefona na predlog državnog tužioca. Prvi predlog tužioca¹⁵⁸ i prva naredba suda¹⁵⁹ odnose se na pet lica sa tačno navedenim identifikacionim podacima¹⁶⁰, dok je za dva lica navedeno da se radi o nepoznatim licima (NN lica) sa određenim nadimcima i označeni su brojevi telefona koje treba nadzirati.

U naredbama se navodi da postoji osnovana sumnja da kriminalna organizacija koristeći navedene brojeve telefona vrši i priprema se za vršenje krivičnih djela zločinačko udruživanje i trgovina ljudima iz domena organizovanog kriminala. Međutim, u naredbama nema objašnjenja činjenica **iz kojih proističe potreba preduzimanja MTN-a i razloga za osnove sumnje, kao ni cilja sprovođenja tih mjera, kako to propisuje ZKP.**¹⁶¹

Naredbama se određuje vrijeme trajanja MTN-a, definiše se da će mjere izvršiti Uprava kriminalističke policije, a da su službenici koji je izvršavaju dužni da vode računa da se u što manjoj mjeri narušava privatnost lica koja nijesu podvrgnuta mjerama, da su obavezni da vode evidenciju o svakoj radnji, čuvaju kao službenu tajnu sve podatke koje su saznali u ovom postupku, kao i da na kraju perioda Specijalnom tužiocu i istražnom sudiji dostave izvještaj o izvršenju mjera.

U toku postupka Specijalni tužilac je naveo da su MTN u ovom predmetu određene na osnovu ***"informacija policije što je suštinski izvještaj o sprovođenju odnosno prikupljanju dokaznog materijala putem prethodnog sprovođenja MTN"*** i da je taj izvještaj dostavljen sudiji za istragu i tužiocu. To navodi na zaključak da su MTN određene na osnovu materijala koji je prikupljen prethodnim MTN sprovedenim bez

¹⁵⁷ Ks.br.2/2012

¹⁵⁸ MTN broj 6/09 od 15.07.2009. godine

¹⁵⁹ MTN broj 11/09 od 15.07.2009. godine

¹⁶⁰ Ime i prezime, ime oca, datum i mjesto rođenja, adresa stanovanja i broj mobilnog telefona

¹⁶¹ Član 159. stav 2. i 3. Zakonika o krivičnom postupku

naredbe suda, jer u spisima nema ni predloga tužioca, ni naredbi suda o određivanju tih mjera, niti dokaznog materijala koji je na taj način prikupljen.

Da važeći **ZKP ne daje pravni osnov da se MTN inicijalno**, odnosno prvom naredbom, **određuju prema licima čiji identitet nije poznat** pokazuje nacrt izmjena ZKP-a u kome se po prvi put propisuje da se u naredbi za određivanje MTN-a navode podaci o licu prema kome se primjenjuju *"ako je lice poznato"*.¹⁶²

Prve MTN su određene u trajanju od tri mjeseca. Na dan kada je taj rok isticao, specijalni tužilac je podnio predlog za produženje na još dva mjeseca¹⁶³ što je sud i odobrio.¹⁶⁴ Ni ta naredba suda ne sadrži obrazloženje, odnosno u njoj nema ni jedne riječi o razlozima za osnove sumnje i činjenicama iz kojih bi proizlazila potreba za produženje mjera tajnog nadzora. Takođe, **sud nije dao ni jedan opravdan razlog zbog koga bi se mjere tajnog nadzora mogle sprovoditi duže od četiri mjeseca**, iako **odredbe ZKP-a propisuju obaveznu provjeru opravdanosti MTN-a nakon isteka četiri mjeseca**.¹⁶⁵

3. (Ne)opravdanost korišćenja mjera tajnog nadzora

Nekoliko studija slučajeva pokazuju da na predlog tužilaštva sudovi određuju sprovođenje MTN-a zbog sumnji u organizovani kriminal, ali u toku postupka tužilaštvo odustaje od tih optužbi, ili ih sudovi odbacuju, dok istovremeno donose osuđujuće presude za druga krivična djela za koja nije predviđeno korišćenje MTN-a i to na osnovu dokaza prikupljenih zahvaljući mjerama tajnog nadzora. To dovodi u pitanje kako zakonitost u određivanju i primjeni mjera, tako i valjanost dokaza pribavljenih na takav način, a time i zakonitost presuda zasnovanih na tim dokazima.

Studija slučaja 14

Optužnicom specijalnog tužioca¹⁶⁶ deset lica je optuženo za izvršenje krivičnih djela zločinačko udruživanje sa ciljem izvršenja ubistva iz bezobzirne osvete i na podmukao način¹⁶⁷, nedozvoljenog držanja oružja i eksplozivnih materija i falsifikovanja isprave, a sve sa elementima organizovanog kriminala.

¹⁶² Detaljnije u poglavlju "Pravni okvir"

¹⁶³ MTN. broj 6/09 od 15.10.2009. godine

¹⁶⁴ MTN broj 11/09 od 15.10.2009. godine

¹⁶⁵ Član 159. stav 5. Zakonika o krivičnom postupku propisuje da MTN mogu trajati samo koliko je to neophodno, a najduže četiri mjeseca, dok iz opravdanih razloga mogu biti produžene još tri mjeseca. Pri tome, određivanje mjera tajnog nadzora može biti i na kraći rok od četiri mjeseca, odnosno mjere se mogu produžavati više puta u okviru tog roka. Ipak, zakonske odredbe nalažu obaveznu provjeru opravdanosti primjena mjera tajnog nadzora nakon isteka četiri mjeseca. Prije isteka tog roka, trajanje MTN-a se ne može unaprijed odrediti na rok koji je duži od četiri mjeseca, jer odredbe ZKP-a to ne dozvoljavaju.

¹⁶⁶ Kts.br.10/08 od 24.11.2008. godine

¹⁶⁷ Član 401. stav 4. Krivičnog zakonika propisuje teži oblik krivičnog djela zločinačko (kriminalno) udruživanje kada udruženje ima za cilj vršenje krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od dvadeset godina ili kazna zatvora od četrdeset godina

U ovom postupku su korišćene mjere tajnog nadzora, kako one koje određuje državni tužilac, tako i one koje određuje sud. Specijalni tužilac u optužbi i sud u izreci presude¹⁶⁸ nabrajaju zakonske uslove za postojanje organizovanog kriminala¹⁶⁹. Međutim, zbog nedostatka dokaza svi optuženi su **oslobođeni za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala**.¹⁷⁰

Istom presudom **jedan od optuženih osuđen je za krivično djelo falsifikovanje isprave, dok su dvojica optuženih osuđeni za nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija**. Krivična djela za koja su optuženi osuđeni nemaju ni jedan od elemenata organizovanog kriminala, niti se za ta krivična djela mogu odrediti mjere tajnog nadzora, ali su otkrivena zahvaljujući primjeni **mjera tajnog nadzora**.

Tu presudu je potvrdio i Apelacioni sud Crne Gore.¹⁷¹

Studija slučaja 15

Optužnicom specijalnog tužioca¹⁷² deset lica je optuženo za izvršenje krivičnih djela zločinačko udruživanje sa ciljem izvršenja ubistva iz bezobzirne osvete i na podmukao način, nedozvoljenog držanja oružja i eksplozivnih materija i falsifikovanja isprave, a sve sa elementima organizovanog kriminala.

Svi optuženi **oslobođeni su za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala**. Ipak, jedan optuženi je osuđen za krivično djelo falsifikovanje isprave¹⁷³ jer su kod njega pretresom pronađene falsifikovana lična karta i vozačka dozvola.

Za krivično djelo falsifikovanje isprave mjere tajnog nadzora ne mogu se odrediti, ali je izrečena osuđujuća presuda upravo za krivično djelo falsifikovanje isprave optuženom prema kome su bile određene mjere tajnog nadzora i koji je čak priznao da je nabavio lažne isprave - ličnu kartu i vozačku dozvolu.

Naime, taj optuženi je bio pod mjerama tajnog nadzora i na osnovu podataka koji su prikupljeni na taj način je naloženo hapšenje i izvršen je pretres. Drugim riječima, hapšenja i pretresa ne bi bilo da nije bilo primjene MTN-a i istrage i optužbe za organizovani kriminal koja je kasnije otpala.

¹⁶⁸ Ks.br.5/08 od 23.07.2010. godine

¹⁶⁹ Da su krivična djela za koja se terete optuženi rezultat organizovanog djelovanja više lica čiji je cilj da vršenjem teških krivičnih djela stiču dobit i moć, pri čemu su djelovali na duže vrijeme, u međunarodnim razmjerama, sa unaprijed određenim zadacima i ulogama, uz primjenu pravila interne kontrole i discipline i uz spremnost na primjenu nasilja i zastrašivanja

¹⁷⁰ Ks.br.5/08 od 23.07.2010. godine

¹⁷¹ Ksž.br.14/11 od 22.09.2011. godine

¹⁷² Kts.br.10/08 od 24.11.2008. godine

¹⁷³ Ks.br.5/08 od 23.07.2010. godine

SVJEDOK SARADNIK I ZAŠTIĆENI SVJEDOK

Instituti svjedoka saradnika i zaštićenog svjedoka su primijenjeni **samo u po jednom slučaju** od kada je ta mogućnost propisana zakonom. **Taj status je u oba predmeta dodijeljen bez jasnog osnova, a iskazi svjedoka nisu bili od značaja za presuđenje.**

1. Svjedok saradnik

Status prvog i jedinog svjedoka saradnika u istoriji crnogorskog pravosuđa dobio je posrednik u krijumčarenju narkotika bez čijeg iskaza bi se svakako osudio okrivljeni protiv koga je svjedočio, dok za krivicu glavnog organizatora krijumčaranja kokaina njegovo svjedočenje nije bilo ni od kakvog značaja.

Studija slučaja 16

U postupku vezanom za krijumčarenje tri kilograma kokaina iz Crne Gore, preko Hrvatske i Slovenije prema Italiji, vođena su tri odvojena krivična postupka. Kuriru kod koga je droga pronađena suđeno je u Hrvatskoj, dok je u Crnoj Gori suđeno jednom od posrednika i organizatoru krijumčarenja droge¹⁷⁴. Tokom trajanja istrage protiv jednog od posrednika, Aleksandra Brajovića, drugi posrednik u mreži organizovanoj za prenos kokaina, Antonije Mračević, dobio je status **svjedoka saradnika**.¹⁷⁵

Međutim, razlozi zbog kojih je specijalni tužilac predložio i sud prihvatio predlog da ovaj optuženi dobije status svjedoka saradnika, prilično su nerazumljivi. Naime, iz njegovog iskaza proizilazi da on **nikada nije imao nikakav kontakt sa organizatorom kriminalnog udruženja**, Vjekoslavom Lambulićem, i da je **na osnovu njegovog iskaza osuđen samo drugi posrednik**, Brajović, **za koga su postojali i drugi dokazi**.

Optuženi Brajović je inače u svojoj odbrani je priznao izvršenje krivičnog djela i detaljno je opisao svoju ulogu u preuzimanju i primopredaju kokaina koji je otkriven u Hrvatskoj. Takođe, u presudi protiv Brajovića¹⁷⁶ navodi se da je njegova krivica utvrđena i iz listinga telefonskih razgovora koje je sud proveo kao dokaz u postupku i iz kojih se utvrđuje vrijeme komunikacija koje je imao sa svjedokom saradnikom Mračevićem i sa organizatorom Lambulićem.

Iskaz svjedoka saradnika Viši sud je koristio samo da bi Brajoviću u radnju izvršenja dodao i krijumčarenje "neutvrđene količine" kokaina, koje je izvršeno mjesec dana prije otkrivanja količine od tri kilograma. U presudi protiv Brajovića Viši sud je utvrdio da je organizator krijumčaranja kokaina bio Vjekoslav Lambulić, kako tri kilograma koji su oduzeti u Hrvatskoj, tako i "neutvrđene količine" za koju je odlučujući bio iskaz svjedoka saradnika.

¹⁷⁴ Detaljnije u poglavlju G) "Kaznena politika"

¹⁷⁵ Rješenje Krivičnog vijeća Višeg suda u Podgorici Kv.br.413/05 od 29.07.2005. godine

¹⁷⁶ Ks.br.4/2008 od 16.04.2009. godine

Međutim, u presudi protiv organizatora, Lambulića, iskaz ovog svjedoka saradnika se uopšte ne koristi i Lambulić se osuđuje samo za krijumčarenje tri kilograma kokaina koji je otkriven¹⁷⁷. Mada je iz listinga telefonskih razgovora sud utvrdio iste činjenice zbog kojih posrednika Brajovića osudio u drugom postupku za krijumčarenje "neutvrđene količine" kokaina u februaru 2005. godine, sud u ovom postupku uopšte ne pominje učešće Lambulića u tom krijumčarenju.

To pokazuje da **svjedok saradnik nije znatno doprinio dokazivanju krivičnog djela i krivice učinilaca, niti je pomogao otkrivanju, dokazivanju i sprječavanju drugih krivičnih djela, niti je značaj njegovog iskaza za dokazivanje krivičnih djela i krivice ostalih učinilaca bio pretežniji od štetnih posljedica krivičnog djela koje je njemu bilo stavljeno na teret, što su zakonski uslovi za dobijanje statusa svjedoka saradnika**¹⁷⁸.

2. Zaštićeni svjedok

Jedini predmet u kome korišćen iskaz zaštićenog svjedoka je pokazao da **specijalni tužilac i sud nezakonito predlažu i određuju status zaštićenog svjedoka. Za zaštićenog svjedoka je određeno lice sumnjivog kredibiliteta, a tokom postupka je saslušan na nezakonit način. Sve to je suštinski išlo u korist optuženima, jer su obavještenja koja je zaštićeni svjedok dao specijalnom tužiocu na kraju izdvojena iz spisa predmeta.**

Studija slučaja 17

Prvi i jedini zaštićeni svjedok u istoriji crnogorskog pravosuđa je svjedočio u slučaju ubistva visokog policijskog funkcionera Slavoljuba Ščekića¹⁷⁹. Specijalni tužilac je optužnicu temeljio na iskazu zaštićenog svjedoka koji je tvrdio da mu je jedan od optuženih, dok su zajedno bili u zatvoru, priznao da je organizovao ubistvo Ščekića.

Ubrzo nakon svjedočenja, **identitet ovog zaštićenog svjedoka je otkriven, a onda ga je i on sam otkrio i obustavio saradnju**¹⁸⁰.

Branioци optuženih tvrdili su da je taj svjedok nepouzdan, da je osuđivan za silovanje, falsifikovanje i prevaru, kao i da je za vrijeme dok je uživao zaštitu izvršio nekoliko krivičnih djela čije je procesuiranje spriječila tadašnja specijalna tužiteljka¹⁸¹. Tokom suđenja branioци su tvrdili da je zaštićeni svjedok bio i učesnik paravojnih formacija na prostoru bivše SFRJ.

¹⁷⁷ Ks.br.22/2011 od 30.12.2011. godine

¹⁷⁸ Detaljnije u poglavlju A) "Pravni okvir"

¹⁷⁹ Slavoljub Ščekić, načelnik za suzbijanje kriminaliteta u Upravi policije, ubijen je 30. avgusta 2005. godine iz zasjede neposredno ispred svoje kuće. Taj predmet nije pravnosnažno okončan, presuda i spisi nijesu bili dostupni za analizu, pa su za ovaj dio analize korišćeni podaci javno objavljeni u medijima.

¹⁸⁰ Izvor: "Ljudska prava u Crnoj Gori 2010-2011", Izvještaj NVO Akcija za ljudska prava

¹⁸¹ "Majk neće svjedočiti o Ljubu Bigoviću", Vijesti od 18.12.2010. godine, "Krivična prijava zbog fabrikovanja dokaza", Dan od 18.12.2010. godine, "Vlaović varao trgovce kao 'Stojankin telohranitelj' "

Više od devet i po godina od počinjenog ubistva, nakon dvije prvostepene i dvije drugostepene odluke, Vrhovni sud Crne Gore ukinuo je osuđujuću presudu i predmet vratio Apelacionim sudu na ponovni postupak. Vrhovni sud je ukazao da se u prvostepenom i drugostepenom postupku **nije sudilo za krivična djela izvršena na organizovan način, pa se nijesu mogla koristiti obavještenja koja je zaštićeni svjedok dao specijalnom tužiocu zbog čega se ta obavještenja moraju izdvojiti iz spisa predmeta**¹⁸².

Takvo određivanje zaštićenog svjedoka čiji iskaz je ostao neupotrebljiv i beskoristan u sudskom postupku je otvorilo i **pitanje troškova koje je zahtijevala njegova zaštita.**

¹⁸² Portal RTCG tekst: "Ukinuta presuda za ubistvo Slavoljuba Šćekića" od 20.05.2005. godine

KAZNENA POLITIKA

Kaznena politika crnogorskih sudova pokazuje se prilično blagom kada su u pitanju slučajevi međunarodnog šverca kokaina.

Sa druge strane, u presudama za šverc drugih vrsta narkotika prema licima koja su uglavnom korisnici i zavisnici od opojnih droga, koji ne prodaju narkotike na organizovan način, sudovi izriču mnogo strožije kazne.

Takva kaznena politika **djeluje stimulatивно na krijumčare veće količine i to „težih“ droga**, jer će u tom slučaju biti čak blaže kažnjeni nego narkomani kod kojih su nađene manje količine narkotika.

Konkretni primjeri pokazuju da **trajanje postupka, izmjene zakona u korist optuženih i izuzetno blaga kaznena politika sudova, omogućavaju da se organizatori kriminalnih organizacija koje se bave međunarodnim krijumčarenjem kokaina osude blažim kaznama nego njihovi podređeni.**

Postupci pred crnogorskim sudovima traju mnogo duže, a njihova kaznena politika za krijumčarenje kokaina je znatno blaža od prakse sudova u drugim državama.

U nekim predmetima sudovi uzimaju **količine zaplijenjenih narkotika kao olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti, dok te činjenice u drugim slučajevima uopšte ne razmatraju.**

Apelacioni sud dodatno ublažava i onako blage kazne za krijumčarenje kokaina. Nerijetko takve presude ne sadrže jasna obrazloženja koja su opredijelila sud da ublaži izrečene kazne ili su ta obrazloženja u suprotnosti sa zakonom ili činjenicama utvrđenim u toku sudskih postupaka. Tako Apelacioni sud smanjuje kazne krijumčarima narkotika jer su se „pokajali“, iako oni nastavljaju sa vršenjem istih krivičnih djela i to dok su na odsluženju kazne zatvora. Kazne se ublažavaju i zbog „porodičnih okolnosti“, bez ikakvog obrazloženja, a u nekim slučajevima se prethodna osuđivanost ne cijeni kao otežavajuća okolnost u skladu sa zakonom.

Osuđeni za organizovani kriminal su uživali dodatne povoljnosti u vidu skraćena zatvorskih kazni kroz primjenu instituta uslovnog otpusta, zahvaljujući odlukama vrha izvršne i sudske vlasti.

Pored toga, Skupština Crne Gore je donijela **brojne zakone o amnestiji** kojima su bili obuhvaćeni osuđeni za organizovani kriminal, uključujući i krijumčarenje narkotika, i zahvaljujući čemu su **oslobođeni jedne četvrtine, odnosno petine dosuđene kazne.**

1. Kaznena politika crnogorskih i sudova u regionu

Konkretni primjeri pokazuju da **trajanje postupka, izmjene zakona u korist optuženih i nerazumljiva i sumnjiva kaznena politika sudova u praksi, omogućavaju da se organizatori kriminalne organizacije koja se bavi**

međunarodnim krijumčarenjem kokaina osude za najlakši odlik krivičnog djela i kazne blažim kaznama nego njihovi podređeni.

Primjeri potvrđuju da crnogorskim sudovima treba mnogo duže da donesu presude, a da je njihova kaznena politika za ova krivična djela znatno blaža od prakse sudova u drugim državama.

Studija slučaja 18

Ovaj primjer pokazuje da se za organizovanje krijumčarenje kokaina i za pranje novca u Crnoj Gori dobijaju manje kazne nego što hrvatski sudovi izriču kuririma koji za račun drugih prenose kokain.

Posrednik je osuđen u Crnoj Gori, više od četiri i po godine nakon otkrivanja kokaina, i to na zatvorsku kaznu koja je blaža nego što je dosuđeno kuriru u inostranstvu. Drugi posrednik je izbjegao krivičnu odgovornost dobivši status svjedoka saradnika koji je "doprinio" osudi prvog, za koga je već bilo dokaza.

Na kraju, organizator kriminalnog udruženja, poslije sedam godina od otkrivanja kokaina, od kojih je skoro šest godina bio nedostupan sudu zbog bjekstva i izdržavanja kazne za krijumčarenje droge u drugoj državi, osuđen je za najlakše krivično djelo i na najblažu kaznu.

- Suđenje i presuda kuriru

Na graničnom prelazu Konavle, između Crne Gore i Hrvatske, hrvatska policija je 15. marta 2005. Iz vozila oduzela **2.961,66 grama kokaina**¹⁸³.

Lice koje je prevozilo kokain je osuđeno presudom Županijskog suda u **Dubrovniku**¹⁸⁴ na kaznu zatvora u **trajanju od 5 godina** za krivično djelo zloupotreba opojnih droga¹⁸⁵. Ta presuda je postala pravnosnažna 09. juna 2005., nepuna tri mjeseca od kada je kokain otkriven.

Pozicija: **KURIR**

Osuđen: u Hrvatskoj
Zatvor: **5 godina**
Od otkrivanja do
presude: 3 mjeseca

- Suđenje i presuda posredniku organizovane mreže prenosa kokaina

Nepuna dva i po mjeseca kasnije, zbog istog krivičnog djela specijalni tužilac u Crnoj Gori podigao je optužnicu¹⁸⁶ kojom je Aleksandra Brajovića iz Podgorice optužio za teži oblik krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga.

¹⁸³ Kokain je preuzet u Podgorici i trebao je biti transportovan preko Hrvatske i Slovenije do Italije, sa krajnjim odredištem u Milanu.

¹⁸⁴ K.br.13/05-32 od 12.05.2005. godine

¹⁸⁵ Član 173. stav 2. Kaznenog zakona Republike Hrvatske

¹⁸⁶ Kts.br.3/05 od 22.08.2005. godine

Kvalifikatorna okolnost koja je činila težim krivično djelo koje je Brajoviću stavljeno na teret bila je ta što je organizovana mreža preprodavaca i posrednika. Brajović je optužen da je bio jedan u mreži posrednika u prenosu kokaina.

Tri godine i osam mjeseci od podizanja optužnice, presudom Višeg suda u Podgorici¹⁸⁷ posrednik u švercu kokaina je osuđen na četiri i po godine zatvora.

U presudi Višeg suda se navodi da je Brajović, kao pripadnik kriminalnog udruženja - organizovane mreže posrednika koju je organizovao Vjekoslav Lambulić, angažovan da pronađe kurira za prenos kokaina do Italije, pa je preko drugog posrednika, Antonija Mračevića, za taj posao angažovao kurira, državljanina Slovenije Zlatka Kriveca.

Pozicija: **POSREDNIK**

Osuđen: u CG

Zatvor: **4 godine i 6 mjeseci**

Od otkrivanja do presude:
4 godine i 3 mjeseca

Ovu presudu potvrdio je Apelacioni sud Crne Gore i postala je **pravnosnažna** 03.12.2009., **četiri godine i tri i po mjeseca od podizanja optužnice.**

- Drugi posrednik kao svjedok saradnik

Tokom trajanja istrage protiv Brajovića, drugi posrednik u mreži organizovanoj za prenos kokaina, Antonije Mračević dobio je status **svjedoka saradnika** u ovom predmetu.¹⁸⁸

Razlozi zbog kojih je specijalni tužilac predložio i sud prihvatio predlog da ovaj optuženi dobije status svjedoka saradnika, prilično su nerazumljivi. Naime, iz njegovog iskaza proizilazi da on **nikada nije imao nikakav kontakt sa organizatorom kriminalnog udruženja**, Lambulićem i da je **na osnovu njegovog iskaza osuđen samo drugi posrednik**, Brajović **za koga su postojali i drugi dokazi.**¹⁸⁹

- Suđenje i presuda organizatoru mreže posrednika za prenos kokaina

U vrijeme podizanja optužnice protiv Brajovića, organizator kriminalnog udruženja Vjekoslav Lambulić bio je u bjekstvu, pa je krivični postupak protiv njega razdvojen. Prema pisanju medija¹⁹⁰, Vjekoslav Lambulić uhapšen je po potjernici Interpolu u maju 2007. godine u Beogradu, pa je u junu 2008. godine izručen Švajcarskoj, gdje je takođe zbog trgovine drogom osuđen na zatvorsku kaznu.

Pola godine nakon podizanja optužnice protiv posrednika Aleksandra Brajovića, specijalni tužilac optužuje¹⁹¹ Vjekoslava Lambulića i tereti ga za isti teži oblik krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, kao što je i

¹⁸⁷ Ks.br.4/2008 od 16.04.2009. godine

¹⁸⁸ Kv.br.413/05 od 29.07.2005. godine

¹⁸⁹ Detaljnije u poglavlju F) "Svjedok saradnik i zaštićeni svjedok"

¹⁹⁰ "Blic" od 21.06.2008. godine

¹⁹¹ Kts.br.1/06 od 14.03.2006. godine

posredniku Brajoviću stavljeno na teret, sa razlikom što je Lambulić prikazan kao organizator mreže posrednika.

Dakle, u hijerarhiji kriminalne organizacije koja je trebala da prenese kokain do Milana, Vjekoslav Lambulić se nalazio na samom vrhu i prikazan je kao jedini organizator.

Prema navodima iz medija¹⁹², Švajcarska je Vjekoslava Lambulića isporučila Crnoj Gori u januaru 2011. godine. Nakon toga, a **više od pet godina od kada je podignuta optužnica, Viši sud u Podgorici donosi presudu**¹⁹³ kojom Lambulića osuđuje na **šest godina zatvora kao organizatora** mreže posrednika radi neovlašćenog prenosa kokaina.

Ipak, četiri mjeseca kasnije **Apelacioni sud Crne Gore ukida ovu presudu**¹⁹⁴ i predmet vraća Višem sudu na ponovno suđenje. Apelacioni sud u svom rješenju navodi da je nerazumljivo koji zakon je prvostepeni sud primijenio i ukazuje na izmjene Krivičnog zakonika iz 2010. godine, koje su svakako u korist Lambulića u ovom predmetu.¹⁹⁵

Mada je posrednik Brajović prethodno pravnosnažno osuđen kao pripradnik mreže posrednika za prenos kokaina i mada se u izreci pravnosnažne presude navodi da je tu mrežu organizovao Vjekoslav Lambulić, Apelacioni sud navodi da se iz dokaza koju su provedeni ne može izvesti zaključak da je Lambulić organizator.

Dakle, iako je isti Apelacioni sud prethodno potvrdio presudu u čijoj izreci je utvrđeno da je Vjekoslav Lambulić organizator kriminalnog udruženja - organizovane mreže posrednika, nepune dvije godine kasnije Apelacioni sud u drugoj odluci navodi da nema dokaza da je Lambulić organizator.

Pri tome se Apelacioni sud poziva na iskaz pravnosnažno osuđenog posrednika Brajović Aleksandra koji je u postupku protiv Lambulića saslušan kao svjedok i koji je kao svjedok naveo da Lambulić *"nema apsolutno nikakve veze sa predmetnom drogom"*.

Tako je Apelacioni sud promijenio svoj stav iz ranije odluke, dajući veći značaj izmijenjenom iskazu posrednika koji je pravnosnažno osuđen, nego pravnosnažnoj presudi u kojoj je već utvrđeno da je Lambulić organizator mreže posrednika za prenos kokaina. Obzirom da su stavovi iz ukinog rješenja Apelacionog suda obavezujući za Viši sud, tako je opredijeljen stav i Višeg suda prema Lambuliću u ponovljenom postupku.

Zbog ovog stava Apelacionog suda, u ponovljenom postupku specijalni tužilac ublažava optužbu, primjenjuje **izmjene Krivičnog zakonika iz 2010. godine koje su u korist optuženog** i stavlja mu na teret samo osnovni oblik ovog krivičnog djela.

¹⁹² Između ostalih: Nezavisni dnevnik "Vijesti" od 15.01.2011. godine

¹⁹³ K.br.60/2008 od 20.05.2011. godine

¹⁹⁴ Ksž.br.21/2011 od 23.09.2011. godine

¹⁹⁵ O izmjenama Krivičnog zakonika detaljnije u poglavlju A) Pravni okvir, a o praktičnoj primjeni tih izmjena na ovaj predmet detaljnije u poglavlju G) Kaznena politika

Viši sud u ponovljenom postupku Lambulića osuđuje¹⁹⁶ na **pet godina zatvora za osnovni oblik krivičnog djela** neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, **ne tretirajući ga kao organizatora** kriminalne organizacije, odnosno mreže posrednika za prenos kokaina.

Tako su se u pravnom sistemu pojavile dvije kontradiktorne pravnosnažne presude koje su se odnosile na isti događaj. Jednom od njih je osuđen Brajović za teže djelo kao pripadnik mreže posrednika koju je organizovao Lambulić, dok drugom presudom Lambulić nije označen kao organizator, pa je osuđen za lakše djelo od posrednika.

Takođe, pravnosnažnom presudom protiv Brajovića utvrđeno je da se radi o organizovanom kriminalu, pa je Brajović osuđen za organizovani kriminal i sud je u tom dijelu dao obrazloženje. Iz presude protiv Lambulića (koji je u postupku protiv Brajovića označen kao organizator) utvrđuje se da se ne radi o organizovanom kriminalu, već samo o osnovnom krivičnom djelu u najlakšem obliku.

Na kraju, nakon što je svojim stavom jasno ukazao da Lambulić nije organizator i da prema njemu treba primijeniti blaži zakon, **Apelacioni sud** Crne Gore preinačava i presudu Višeg suda kojom je takav stav primijenjen, na način što Lambuliću **dodatno umanjuje kaznu zatvora sa pet na tri i po godine zatvora.**¹⁹⁷

U obrazloženju nove odluke u korist Lambulića, Apelacioni sud navodi da Viši sud **nije u dovoljnoj mjeri cijenio olakšavajuće okolnosti koje se tiču porodičnih prilika**, *"da je oženjen - otac četvoro djece i s tim u vezi protok vremena od izvršenja krivičnog djela"*.

Poseban apsurd predstavlja **protok vremena koji Apelacioni sud potencira kao olakšavajuću okolnost**. Tako se organizatoru kriminalne organizacije dodatno omogućava da izvlači korist zbog neažurnosti sudova i nemogućnosti da postupak okončaju ranije, ali ga i nagrađuje za bjekstvo koje je takođe uzrokovalo duže trajanje postupka.

Pozicija: **ORGANIZATOR**

Osuđen: u CG
Zatvor: **3 godine i 6 mjeseci**
Otkrivanja do presude:
7 godina

Prvo je zbog trajanja postupka organizator imao koristi jer je u međuvremenu zakon izmijenjen u njegovu korist, a zatim mu ta okolnost donosi dodatnu korist za ublažavanje kazne.

Inače, tokom sedam godina trajanja ovog postupka, organizator je skoro **šest godina bio nedostupan sudu zbog bjekstva** i zbog izdržavanja kazne u drugoj državi takođe zbog krijumčarenja opojne droge, pa tim prije nije razumljivo kako mu je protek vremena Apelacioni sud mogao cijeniti kao olakšavajuću okolnost.

¹⁹⁶ Ks.br.22/2011 od 30.11.2011. godine

¹⁹⁷ Kžs.br.16/2012 od 11.04.2012. godine

Ovakva kaznena politika, sa prethodnim stavovima suda u korist organizatora kriminalnog udruženja, ukazuje na ozbiljne sumnje u korupciju sudova i njihovu kontrolu od strane organizovanog kriminala.¹⁹⁸

Međutim, ni ovo ublažavanje kazne Lambuliću nije bilo posljednje jer su bili ispunjeni uslovi i za dodatno preinačenje presude u njegovu korist.

2. Ublažavanje kazni

2.1. Spajanje kazni

Konkretni primjeri pokazuju da kroz spajanje kazni za više krivičnih djela sudovi dodatno ublažavaju i onako blagu kazne za krijumčarenje kokaina.

Zakonik o krivičnom postupku propisuje da se pravnosnažna presuda može preinačiti i bez ponavljanja krivičnog postupka ako je u dvije ili više presuda protiv istog osuđenog pravnosnažno izrečeno više kazni, a nijesu primijenjene odredbe o odmjeravanju jedinstvene kazne za djela u sticaju.¹⁹⁹

Prema odredbama Krivičnog zakonika koje propisuju sticaj krivičnih djela, ako je učinilac jednom radnjom ili sa više radnji učinio više krivičnih djela za koja mu se istovremeno sudi, sud će prethodno utvrditi kazne za svako od tih djela, pa će za sva ta djela izreći jedinstvenu kaznu.²⁰⁰ Kada je za krivična djela u sticaju utvrdio kazne zatvora, sud će povisiti najtežu utvrđenu kaznu, s tim da **jedinstvena kazna ne smije dostići zbir utvrđenih kazni.**²⁰¹

Takođe, ako se osuđenom licu sudi za krivično djelo učinjeno prije nego što je započelo izdržavanje kazne po ranijoj osudi ili za krivično djelo učinjeno za vrijeme izdržavanja kazne zatvora, sud će izreći **jedinstvenu kaznu za sva krivična djela** primjenom odredaba o sticaju krivičnih djela, uzimajući ranije izrečenu kaznu kao već utvrđenu.²⁰²

Studija slučaja 19

U vrijeme kada je Lambulić Vjekoslav bio nedostupan pravosudnim organima Crne Gore zbog bjekstva i zbog izdržavanja kazne zatvora u drugoj državi, pored postupka za međunarodno krijumčarenje kokaina, protiv njega je specijalni tužilac u Crnoj Gori pokrenuo i krivični postupak zbog **težeg oblika krivičnog djela pranja novca** u iznosu od 161.065 eura.²⁰³

¹⁹⁸ Detaljnije u poglavlju G) "Kaznena politika"

¹⁹⁹ Član 421. stav 1. tačka 1. ZKP-a

²⁰⁰ Član 48. stav 1. KZ-a

²⁰¹ Član 48. stav 2. tačka 2. KZ-a

²⁰² Član 50. stav 1. KZ-a

²⁰³ Kt.br.126/06 od 16.04.2009. godine

Za razliku od postupka za krijumčarenje kokaina, ovaj postupak okončan je u odsustvu optuženog Lambulića i **Viši sud** u Podgorici je prvo donio presudu²⁰⁴ kojom je Lambulić osuđen na **tri godine zatvora** zbog navedenog krivičnog djela.

Međutim, nepunih godinu dana kasnije, **Apelacioni sud** Crne Gore i ovu presudu preinačava u korist Lambulića u pogledu odluke o kazni i pravosnažno ga osuđuje na **dvije godine zatvora zbog pranja novca** u iznosu od 161.065,00 €. ²⁰⁵

Kada je Lambulić postao dostupan pravosudnim organima Crne Gore, na zahtjev njegovog branioca Viši sud u Podgorici je dozvolio **ponavljanje krivičnog postupka**²⁰⁶, kako bi Lambuliću bilo omogućeno da iznese odbranu i da mu se sudi u njegovom prisustvu. U ponovljenom postupku Viši sud u Podgorici donio je presudu²⁰⁷ kojom je u cjelosti ostala na snazi ranija presuda i kazna zatvora u trajanju od **dvije godine**.

Tako su u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku i Krivičnim zakonikom **ispunjeni uslovi za preinačenje presude izrečene Vjekoslavu Lambuliću za krijumčarenje kokaina, obzirom da je to krivično djelo izvršio prije nego je započeo izdržavanje kazne za pranje novca.**

Polazeći od zakonskog ograničenja da jedinstvena kazna zatvora ne smije dostići zbir utvrđenih kazni, koji je u slučaju Lambulića pet i po godina zatvora, on je osuđen na jedinstvenu kaznu u trajanju od pet godina i pet mjeseci.²⁰⁸

Tako je lice za koje je u jednom pravosnažno okončanom sudskom postupku dokazano da je organizator šverca kokaina, a u drugom da je oprao preko 160 hiljada eura, u dva krivična postupka za teža krivična djela osuđeno samo na pet mjeseci strožiju kaznu nego što je hrvatski sud u jednom postupku izrekao njegovom kuriru koji je prenosio kokain.

2.2. "Priznanje" i „kajanje"

Kaznena politika Višeg, a posebno Apelacionog suda, nema skoro nikakvog efekta u suzbijanju krivičnih djela organizovanog šverca narkotika. Apelacioni sud donosi presude kojim ublažava kazne bez valjanog osnova i obrazloženja, a konkretan primjer ukazuje da takva praksa može čak da djeluje podsticajno na krijumčare kokaina.

Prva studija slučaja data u ovom poglavlju pokazuje da je Apelacioni sud ublažio kaznu optuženom za šverc narkotika zbog priznanja krivičnog djela koje nije

²⁰⁴ Ks.br.7/09 od 29.04.2009. godine

²⁰⁵ Ksž.br.18/09 od 24.03.2010. godine

²⁰⁶ Kv.br.527/11 od 01.10.2012. godine

²⁰⁷ Ks.br.20/2012 od 18.12.2012. godine

²⁰⁸ Kvs.br.51/13 od 02.09.2013. godine

imalo nikakvog značaja za otkrivanje tog djela. Iako mu je kazna ublažena zbog „kajanja“, upravo u tom periodu on je nastavio da švercuje kokain i to iz zatvora. Nakon toga je ponovo osuđen na kaznu koja nije ni blizu propisanog maksimuma.

Studija slučaja 20

Apelacioni sud je umanjio kaznu za krijumčerenje kokaina Petru Stanojeviću i Mehmedu Đokoviću sa šest na tri i po godine zatvora, odnosno sa tri i po godine na dvije godine i dva mjeseca zatvora.

U ovom slučaju radilo se o krijumčarenju više od kilograma kokaina koji je u Crnu Goru stigao iz Argentine i to od strane lica koja su prethodno osuđivana. Ostalo je nejasno kako je Apelacioni sud cijenio tu okolnost, jer pravosnažna presuda nije javno dostupna²⁰⁹.

Kako su prenijeli mediji²¹⁰, Apelacioni sud je kao razlog za smanjenje kazne u ovom slučaju naveo da je optuženi Petar Stanojević priznao djelo i pokajao se.

Međutim, **priznanje optuženog u ovom slučaju nije imalo nikakav značaj za otkrivanje krivičnog djela**, pa je nejasno kako i iz kojih razloga ga je Apelacioni sud cijenio kao olakšavajuću okolnost.

Inače, mjesec dana nakon što je Apelacioni sud optuženom Đokoviću ublažio kaznu, on je osuđen još jednom presudom Višeg suda u Podgorici²¹¹ na kaznu zatvora u trajanju od pet godina i osam mjeseci zbog krivičnih djela zločinačko udruživanje i neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga.

U toj presudi Viši sud je utvrdio da je Đoković **organizovao šverc više kilograma kokaina iz Perua i to iz zatvora**, u vrijeme kada se zbog istog djela nalazio na izdržavanju kazne zatvora. Prema presudi, odsustva iz zatvora Đoković je koristio za organizaciju krijumčerenja kokaina.

Viši sud navodi u presudi da je kao otežavajuću okolnost posebno cijenio raniju osuđivanost optuženog za isto krivično djelo, ali je nejasno na koji način je utvrdio trajanje jedinstvene kazne **za oba krivična djela koja nije ni blizu propisanog maksimuma za bilo koje od tih pojedinačnih krivičnih djela**.

Naime, Krivični zakonik Crne Gore u vrijeme izvršenja djela propisivao je kaznu zatvora od **jedne do osam godina** za organizatora zločinačkog udruženja koje ima za cilj vršenje krivičnih djela za koja se može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna²¹², odnosno od **dvije do deset** godina za osnovni oblik krivičnog djela

²⁰⁹ Mada se radi o pravosnažno završenom predmetu, ni presuda Višeg suda u Podgorici, ni presuda Apelacionig suda u Podgorici nijesu objavljene na web stranici www.sudovi.me

²¹⁰ Između ostalih: Nezavisni dnevnik "Vijesti" od 26.04.2012. godine, tekst: "Smanjena kazna: Pokajao se, pa neće više da diluje drogu"

²¹¹ Ks.br.7/12 od 28.05.2012. godine

²¹² Član 401. stav 2. Krivičnog zakonika Crne Gore

neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga²¹³. Upravo za ta dva djela Đoković je **osuđen** presudom Višeg suda na **pet godina i osam mjeseci**.

Takođe, nejasno je **kako je Viši sud cijenio okolnost da je optuženi krivično djelo izvršio dok se nalazio na izdržavanju kazne zatvora za istovrsno krivično djelo, koja mu je zbog "kajanja" značajno umanjena** i od kakvog su značaja bile te okolnosti za izricanje kazne.

2.3. Pogrešno utvrđivanje otežavajućih okolnosti

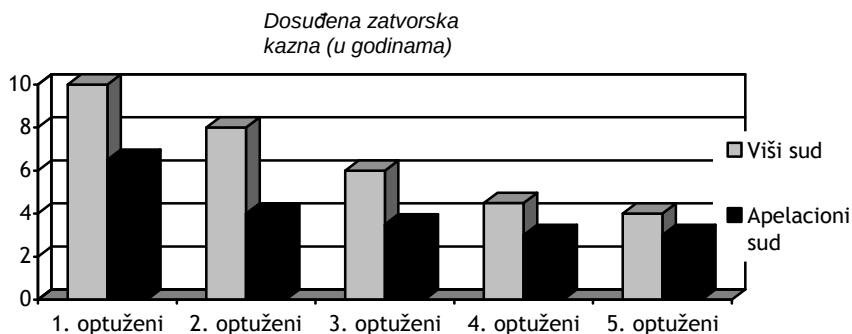
U nekim predmetima Apelacioni sud uzima u obzir količine švercovanih narkotika i to kao olakšavajuću okolnost, dok u drugim slučajevima te činjenice ne uzima u obzir.

Prve dvije studije slučaja data u ovom poglavlju pokazuje da je taj sud ublažio kazne krijumčarima narkotika jer su previsoko odmjerene imajući u vidu količinu predmetne droge, kao i trajanje sudskog postupka, bez detaljnijeg obrazloženja i bez osvrtnja na otežavajuće okolnosti.

Sa druge strane, sledeći slučaj obrazložen u ovom poglavlju pokazuje da isti sud nije cijenio veću količinu narkotika kao otežavajuću okolnost. Istovremeno, u tom primjeru Apelacioni sud je ublažio kaznu osuđenom za šverc kokaina sa obrazloženjem da je njegova ranija osuđivanost pogrešno cijenjena kao otežavajuća okolnost.

Studija slučaja 21

Presudom Višeg suda u Podgorici²¹⁴ petorica optuženih osuđeni su za prodaju 450g heroina i 10 kg marihuane ukupno na 32 godine i 6 mjeseci zatvora, a Apelacioni sud²¹⁵ je kazne umanjio na 20 godina, bez ozbiljnijeg obrazloženja.

Grafik 1: Poređenje dosuđenih zatvorskih kazni (u godinama) Višeg i Apelacionog suda

²¹³ Član 300. stav 1. Krivičnog zakonika Crne Gore

²¹⁴ Ks.br.4/11 od 13.04.2011. godine

²¹⁵ Ksž.br.18/11 od 29.09.2011. godine

Inače, Viši sud je utvrdio da je optuženi koji je osuđen na najstrožiju kaznu zatvora prvo ugovorio prodaju heroína, a zatim i prodaju marihuane – skanka i to **u periodu kada se nalazio na izdržavanju kazne zatvora.**

Apelacioni sud je konstatovao da su kazne previsoko odmjerene imajući u vidu težine krivičnih djela, protok vremena od izvršenja krivičnih djela, a posebno količinu predmetne droge. Međutim, Apelacioni sud u obrazloženju ne daje detaljnije objašnjenje zašto se kazne smatraju previsokim, kako je protok vremena od dvije godine od kada je djelo izvršeno do donošenja presude razlog za blaže kažnjavanje, niti zašto je ukupna količina narkotika razlog da se kazne smatraju previsokim.

Takođe, Apelacioni sud ne daje ni jednu riječ o ocijeni drugih okolnosti koje su po zakonu od značaja za odmjeravanje kazne kao što su: stepen krivice, pobude iz kojih je djelo izvršeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo izvršeno, raniji život optuženih, ponašanje nakon izvršenog djela. Samim tim, Apelacioni sud kao otežavajuću okolnost nije cijenio ni činjenicu da je osuđeni ugovorio prodaju narkotika dok je bio na izdržavanju zatvorske kazne.

Studija slučaja 22

Optužnicom specijalnog tužioca²¹⁶ braći Ramizu i Esadu Mukoviću stavljeno je na teret izvršenje krivičnih djela zločinačko udruživanje, neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga i zloupotreba službenog položaja, sve na organizovan način.

U ovom slučaju radilo se o krijumčarenju **14 kilograma kokaina iz Ekvadora**, skrivenog u pošiljci voćne pulpe²¹⁷ koju su optuženi naručili preko svoje firme. Kokain je otkriven u Luci Rijeka - Hrvatska, a dio kokaina od jednog kilograma je kao "kontrolisana isporuka" nastavio prema Crnoj Gori.

Prvom presudom²¹⁸ u ovom predmetu Viši sud u Bijelom Polju je optužene oglosio krivim za krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga izvršeno na organizovan način i osudio ih na kazne zatvora od **devet i šest godina**. Taj sud je **propustio da odluči o optužbi za krivična djela zločinačko udruživanje i zloupotreba službenog položaja.**

Apelacioni sud Crne Gore je ukinuo presudu Višeg suda²¹⁹ **i predmet vratio na ponovno suđenje** jer prvostepeni sud nije odlučio o odgovornosti optuženih i za druga djela koja su im stavljena na teret, što predstavlja bitnu povredu krivičnog postupka.

U ponovljenom suđenju Specijalni tužilac je promijenio optužnicu i odustao od optužbi za krivično djelo zloupotreba službenog položaja. **Drugom presudom Višeg suda** u

²¹⁶ KTS.br.2/08 od 19.08.2008. godine

²¹⁷ Smrznuta voćna pulpa (presovano mljeveno voće) zaleđena na temperaturi od preko -10 stepeni onemogućava otkrivanje rengenom ili psima

²¹⁸ Ks.br.2/08 od 30.01.2009. godine

²¹⁹ Rješenje Ksž.br.7/09 od 04.11.2009. godine

Bijelom Polju²²⁰ braća Mukovići su osuđeni na **osam godina i osam mjeseci, odnosno na sedam godina i osam mjeseci** zatvora za krivična djela zločinačko udruživanje i neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga na organizovan način.

Odlučujući po žalbama branilaca optuženih, Apelacioni sud Crne Gore je preinačio presudu Višeg suda²²¹ tako što je osuđenima **ublažio kazne za po dvije godine i dva mjeseca, odnosno na šest godina i šest mjeseci**, odnosno na **pet godina i šest mjeseci** zatvora.

Apelacioni sud navodi da je prvostepeni sud pravilno utvrdio sve okolnosti koje su od uticaja na vrstu i visinu kazne, ali da su **kazne previsoko odmjerene imajući u vidu težinu izvršenih krivičnih djela, protok vremena od izvršenja i posebno količinu droge.**

Apelacioni sud **ne daje razloge i objašnjenje** zašto smatra da težina krivičnih djela zločinačko udruživanje i organizovano krijumčerenje kokaina iz Južne Amerike u Evropu nije takva da opravdava izrečene kazne.

Optuženi su uhapšeni još u aprilu 2008. godine, odnosno tri i po godine prije donošenja pravosnažne presude, i to zahvaljujući otkrivanju od strane službi druge države. Zato proizilazi da je **optuženima kao olakšavajuća okolnost pri izricanju kazne cijenjeno to što postupak dugo traje pred crnogorskim sudovima.**

U odnosu na količinu droge, Apelacioni sud ne navodi **zašto je količina od 14 kilograma kokaina razlog da se kazna umani**, odnosno da se smatra da su izrečene kazne previsoke.

Studija slučaja 23

Apelacioni sud Crne Gore ublažio je kaznu²²² sa šest na pet godina zatvora osuđenom za nabavku, držanje i stavljanje u promet 7,811 kg kokaina. U obrazloženju presude Apelacioni sud navodi da je od ranije dvije osude optuženog (na novčanu kaznu i uslovnu osudu) prošlo vrijeme od 12 godina, što znači da je nastupila **zakonska rehabilitacija**, pa je ranija osuđivanost pogrešno cijenjena kao otežavajuća okolnost.

Međutim, prema Krivičnom zakoniku²²³, zakonska rehabilitacija se daje samo licima koja prije osude na koju se odnosi rehabilitacija nijesu bila osuđivana ili koja su se po zakonu smatrala neosuđivanim.

Po istom članu Krivičnog zakonika²²⁴ rok u kome osuđeni ne smije učiniti novo krivično djelo jeste tri godine od izvršenja novčane kazne, odnosno godinu dana od isteka roka provjeravanja iz uslovne osude. Zato dvije prethodne osuđujuće presude izrečene u

²²⁰ Ks.br.18/09 od 31.12.2010. godine

²²¹ Presuda Ksž.br.26/11 od 08.11.2011. godine

²²² Kž.S.br. 12/2014 od 09.09.2014. godine

²²³ Član 119. stav 1.

²²⁴ Član 119. stav 2.

jednoj godini pokazuju da on nije ispunjavao uslove za zakonsku rehabilitaciju, pa se u trećem predmetu morao smatrati osuđivanim licem.

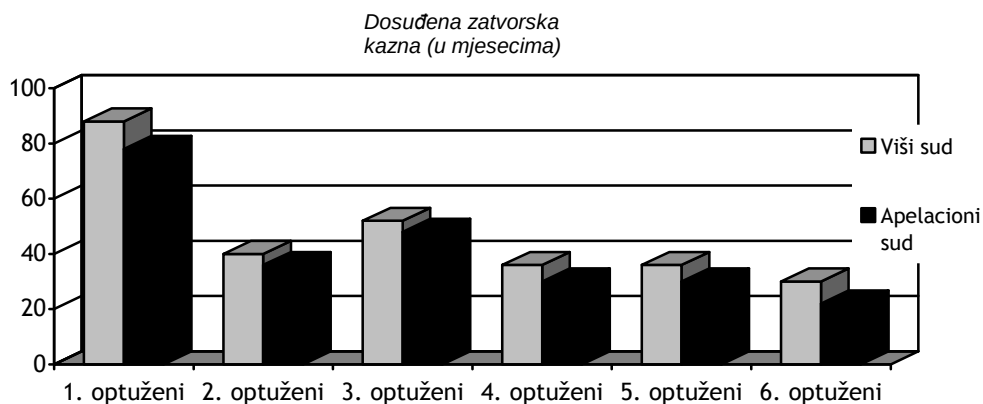
Prvostepeni sud je kao otežavajuću okolnost posebno cijenio količinu narkotika (7,811 kilograma kokaina), Apelacioni sud je zaključio da nije bilo otežavajućih okolnosti i da je iz toga razloga ublažio kaznu.

2.4. Pogrešno utvrđivanje olakšavajućih okolnosti

Studija slučaja data u ovom poglavlju pokazuje da Apelacioni sud ublažava kazne izrečene za krijumčarenje većih količina narkotika, smanjuje ih zbog „porodičnih prilika” optuženih, bez ozbiljnijeg obrazloženja.

Studija slučaja 24

Uvažavajući žalbe branilaca²²⁵ Apelacioni sud Crne Gore preinačio je presudu Višeg suda u Podgorici²²⁶ u dijelu odluke o kazni za šest optuženih za krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga. U ovom postupku radilo se o krijumčarenju preko 100 kilograma marihuane.

Grafik 2: Poređenje dosuđenih zatvorskih kazni (u mjesecima) Višeg i Apelacionog suda

U obrazloženju Apelacioni sud navodi da je otežavajućim okolnostima, količini opojne droge i načinu izvršenja djela, dat "prenaglašeni značaj" i da **nijesu u dovoljnoj mjeri cijenjene olakšavajuće okolnosti**. Pri tome, kao olakšavajuću okolnost za četvoricu optuženih Apelacioni sud navodi "**porodične prilike**", bez ikakve naznake o kakvim se porodičnim prilikama radi i kako ih je sud cijenio.

²²⁵ KŽ-S.br. 34/13 od 29.11.2013. godine

²²⁶ Ks.br.2/13 od 08.05.2013. godine

2.5. Uslovni otpust

Konkretni slučajevi pokazuju da su zahvaljujući odlukama vrha izvršne i sudske vlasti lica osuđena za međunarodno krijumčarenje narkotika uživala dodatne povoljnosti u vidu skraćivanja zatvorskih kazni kroz primjenu instituta uslovnog otpusta.

Krivični zakonik propisuje da se osuđeni koji je izdržao dvije trećine, a izuzetno polovinu kazne zatvora ili kazne zatvora od četrdeset godina može uslovno otpustiti sa izdržavanja kazne, ako se u toku izdržavanja kazne tako popravio da se može sa osnovom očekivati da će se na slobodi dobro vladati, a naročito da do isteka vremena za koje je izrečena kazna neće učiniti novo krivično djelo. Pri ocjeni da li će se osuđeni uslovno otpustiti uzima se u obzir njegovo vladanje za vrijeme izdržavanja kazne, izvršavanje radnih obaveza, s obzirom na njegovu radnu sposobnost, kao i druge okolnosti koje pokazuju da je postignuta svrha kažnjavanja²²⁷.

O uslovnom otpustu osuđenih lica odlučuje Komisija za uslovni otpust koju formira ministar pravde.

Konkretni primjer pokazuje da je Komisija za uslovni otpust koju je činio sam vrh izvršne i sudske vlasti odobrila uslovni otpust šverceru 14 kilograma kokaina iz Latinske Amerike.

Studija slučaja 25

Esadu Mukoviću koji je pravosnažno osuđen za šverc 14 kilograma kokaina iz Latinske Amerike odobren je uslovni otpust i on je u martu 2012. godine pušten na slobodu nakon manje od četiri godine od kada je uhapšen²²⁸.

Uslovni otpust Mukoviću je odobrila Komisija koju su činili ministar pravde i potpredsjednik Vlade Duško Marković, ministar zdravlja Miodrag Radunović, ministar unutrašnjih poslova Raško Konjević, ministar ljudskih prava Suad Numanović, sudija Vrhovnog suda Radule Kojović, zamjenica VDT Stojanka Radović, Miljan Perović direktor ZIKS-a i Dragoljub Bulatović savjetnik u Ministarstvu pravde²²⁹.

2.6. Amnestije

Pored nesporno blage kaznene politike za organizovan način krijumčarenja veće količine opojnih droga, lica pravosnažno osuđena za tu vrstu organizovanog kriminala prethodnih godina dobijala su još jednu povoljnost, odnosno još jedno ublažavanje kazne.

²²⁷ Krivični zakonik, član 37. stav 1.

²²⁸ Dnevne novine "Dan" od 06.06.2013. godine, tekst "Dileru 14 kila kokaina oprostili pola kazne"

²²⁹ Portal CDM od 28.02.2013. godine, tekst "Nadoknada za sjednicu 1000 eura", www.cdm.me/ekonomija/nadoknada-za-sjednicu-1000-eura

Naime, **Skupština Crne Gore je donosila Zakone o amnestiji** 2000. godine²³⁰, 2002. godine²³¹, 2004. godine²³², 2006. godine²³³, 2008. godine²³⁴, 2010. godine²³⁵ i 2013. godine²³⁶.

Svim ovim zakonima, osim Zakonom o amnestiji iz 2013. godine, obuhvaćeni su osuđeni za organizovani kriminal, uključujući i krijumčarenje opojnih droga.

Tako su pravnosnažno osuđeni za organizovano krijumčarenje droge **oslobođeni 25% izrečene kazne** zakonima iz 2000, 2002, 2004, 2006 i 2008. godine, dok su zakonom iz 2010. godine **oslobođeni 20% izrečene kazne**. Dakle, svako ko je osuđen za krijumčarenje narkotika u periodu od 2000. do 2010. godine morao je biti amnestiran jednim od ovih zakona.

Uz izmjene zakona koje su u korist aktera organizovanog kriminala²³⁷, zakonodavna vlast je na taj način dodatno pogoršala situaciju u oblasti suzbijanja organizovanog kriminala i krijumčarenja većih količina narkotika.

3. Poređenje kaznene politike

Konkretni primjeri pokazuju da sudovi izriču kazne koje optužene za šverc narkotika podstiču da krijumčare veće količine i to „težih“ druga, jer će u tom slučaju biti čak blaže kažnjeni.

Tako je, na primjer, narkoman kome je potrebno liječenje, zbog prodaje pakovanja heroina za deset eura dobio čak deset mjeseci strožiju kaznu od učesnika u krijumčarenju kilograma kokaina iz Južne Amerike.

Vrsta narkotika	Količina (u gramima)	Kazna (u mjesecima)
Kokain	14.000	48
	1.000	26
	3.000	42
Heroin	1,7	36
	1,46	18
	5,89	24
	49,52	36
Marihuana	11	6
	11,69	7
	268	10
	3.096	8

Da je kaznena politika sudova u odnosu na krijumčarenje opojnih droga čudna i nerazumjiva, pokazuju odluke u predmetima u kojima je pronađena veoma mala količina heroina i marihuane u odnosu na presude za šverc većih količina kokaina.

²³⁰ "Službeni list RCG" br.57/2000 od 12.12.2000. godine

²³¹ "Službeni list RCG" br.49/2002 od 19.09.2002. godine

²³² "Službeni list RCG" br.79/2004 od 23.12.2004. godine

²³³ "Službeni list RCG" br.48/2006 od 28.07.2006. godine

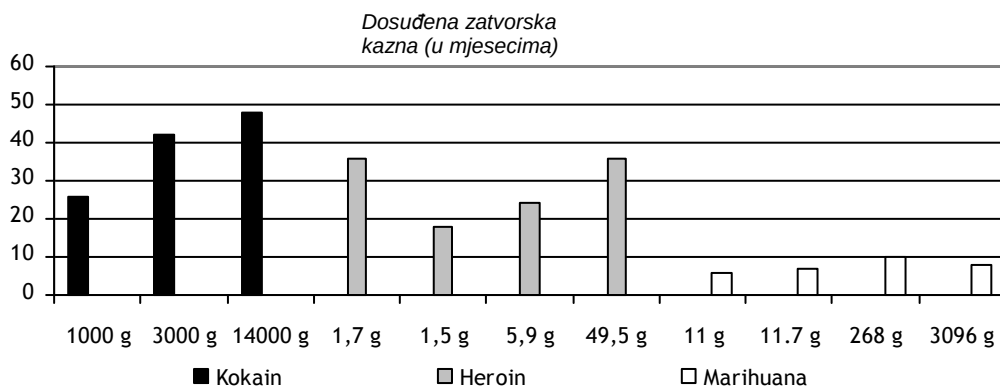
²³⁴ "Službeni list CG" br.46/2008 od 04.08.2008. godine

²³⁵ "Službeni list CG" br.45/2010 od 04.08.2010. godine

²³⁶ "Službeni list CG" br.39/2013 od 15.08.2013. godine

²³⁷ Detaljnije u poglavlju A) "Pravni okvir"

Priložena tabela i grafik pokazuju da je kaznena politika mnogo strožija u slučaju prodaje manjih količina heroina i marihuane u Crnoj Gori, nego u predmetima vezanim za krijumčarenje većih količina kokaina iz inostranstva.

Grafik 3: Kaznena politika za tri vrste narkotika - dosuđena zatvorska kazna (u mjesecima) u odnosu na zaplijenjenu količinu narkotika (u gramima)

3.1. Kokain

1.000 grama = dvije godine i dva mjeseca zatvora: Apelacioni sud Crne Gore izrekao je jednom optuženom kaznu od dvije godine i dva mjeseca zatvora za krijumčarenje jednog kilograma kokaina iz Južne Amerike u Crnu Goru. Drugi optuženi u istom predmetu osuđen je na tri godine zatvora. Radi se o **ranije osuđivanim** licima, a glavni "razlog" za ovako niske kazne sud je našao u priznanju koje nije bilo od značaja za dokazivanje i u kajanju izraženom na suđenju.²³⁸

3.000 grama = tri godine i šest mjeseci zatvora: Apelacioni sud Crne Gore izrekao je i kaznu od tri godine i šest mjeseci organizatoru krijumčarenja tri kilograma kokaina otkrivenog u Hrvatskoj, koji je upućen iz Crne Gore preko Slovenije ka Milanu u Italiji. I u ovom slučaju organizator šverca kokaina **ranije je osuđivan**, na suđenju je čak naveo da je zbog šverca droge izdržao kaznu od pet godina zatvora u Švajcarskoj, ali je sud "razlog" za ovako blagu kaznu našao u činjenici da optuženi ima četvero djece.²³⁹

14.000 grama = tri godine: Apelacioni sud Crne Gore je optuženom Esadu Mukoviću optuženom za krijumčarenje 14 kilograma kokaina iz Ekvadora umanjio po žalbi branioca na **5 godina i 6 mjeseci zatvora**²⁴⁰. Zatim mu je odobren i uslovni otpust²⁴¹, pa je u zatvoru proveo **manje od četiri godine**.

²³⁸ Detaljnije u G) "Kaznena politika"

²³⁹ Detaljnije u G) "Kaznena politika"

²⁴⁰ Presuda Ksž.br.26/11 od 08.11.2011. godine

²⁴¹ Dnevne novine "Dan" od 06.06.2013. godine, tekst "Dileru 14 kila kokaina oprostili pola kazne"

3.2. Heroin

1,7 grama = tri godine zatvora: Presudom Višeg suda u Podgorici²⁴² izrečena je kazna od tri godine zatvora optuženom koji je **narkoman** i kome je istom presudom određena mjera bezbjednosti **obaveznog liječenja** narkomana, a koji je prodao pakovanje heroina za iznos od 10 eura. Od tog optuženog sud je oduzeo 1,7 grama heroina koji je pronađen kod njega.

1,46 grama = godinu i po zatvora: Isti sud je izrekao i kaznu zatvora²⁴³ u trajanju od jedne godine i šest mjeseci optuženom koji je sa drugim licima konzumirao heroin i od koga je tom prilikom oduzeto 1,46 grama te supstance. Interesantno je da sud utvrdio da se radi o zavisniku od opojne droge i da nije našao ni jednu otežavajuću okolnost pri odmjeravanju kazne, već isključivo olakšavajuće okolnosti.

5,89 grama = dvije godine zatvora: Presudom Višeg suda u Podgorici²⁴⁴ izrečena je kazna od dvije godine zatvora optuženom kome je u poštanskom sandučetu pronađeno 5,89 grama heroina, a koju je **sud u presudi kvalifikovao kao količinu "velike tržišne vrijednosti"**.

49,52 grama = tri godine zatvora: Presudom Višeg suda u Podgorici²⁴⁵ izrečena je kazna od tri godine zatvora optuženom kome je u vozilu pronađeno 49,52 grama heroina.

3.3. Marihuana

11 grama = pola godine zatvora: Apelacioni sud Crne Gore potvrdio je²⁴⁶ presudu Višeg suda u Bijelom Polju²⁴⁷, kojom je izrečena kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci optuženom koji ranije nije osuđivan i od koga je policija oduzela 11,02 grama marihuane.

11,69 grama = sedam mjeseci zatvora: Apelacioni sud je potvrdio²⁴⁸ i kaznu od 7 mjeseci zatvora optuženom koji je prodao 11,69 grama marihuane, kao i kazne od po 6 mjeseci zatvora dvojici optuženih koji su tu količinu marihuane kupili, a koje im je izrekao Viši sud u Bijelom Polju²⁴⁹. Prvostepena presuda nije objavljena na sajtu Višeg suda u Bijelom Polju, pa nema podataka da li su ova tri lica ranije osuđivana.

268,03 grama = deset mjeseci zatvora: Apelacioni sud je potvrdio²⁵⁰ kaznu od 10 mjeseci zatvora optuženom od koga je oduzeto 268,03 grama marihuane, a koju je izrekao Viši sud u Bijelom Polju²⁵¹. Ni ova prvostepena presuda nije objavljena na sajtu

²⁴² K.br. 153/2011 od 09.11.2011. godine

²⁴³ K.br.104/11 od 27.01.2012. godine

²⁴⁴ K.br. 237/2011 od 02.02.2012. godine

²⁴⁵ K.br. 156/2011 od 28.11.2011. godine

²⁴⁶ Kž.br.41/2013 od 13.12.2013. godine

²⁴⁷ K.br.37/12 od 26.10.2012. godine

²⁴⁸ Kž.br.528/12 od 13.02.2013. godine

²⁴⁹ K.br.28/12-11 od 19.09.2012. godine

²⁵⁰ Kž.br.40/2013 od 18.02.2013. godine

²⁵¹ K.br.43/2012 od 27.11.2012. godine

Višeg suda u Bijelom Polju, pa nema podataka da li je ovo lice osuđivano ranije i koje okolnosti i kako je sud cijenio pri odlučivanju o visini kazne.

3.096 grama = osam mjeseci zatvora: Samo jedan dan nakon što je potvrdio kaznu kaznu od 10 mjeseci zatvora optuženom od koga je oduzeto 268,03 grama marihuane, Apelacioni sud u vijeću koje je sastavljeno od istih sudija, izriče kazne od po 8 mjeseci zatvora optuženima koji su prevozili 3.096 grama marihuane namijenjenih daljoj prodaji²⁵².

²⁵² KŽ.br.70/2013 od 19.02.2013. godine

PRISTUP SUDSKIM PRESUDAMA I SPISIMA PREDMETA

Pristup sudskim presudama u predmetima organizovanog kriminala je ograničen. Viši sudovi objavljuju samo pravnosnažne presude, što onemogućava ozbiljnu stručnu analizu njihovog rada.

Pored brisanja ličnih podataka optuženih, sudovi iz presuda uklanjaju i druge podatke koji ograničavaju prostor za analizu postupanja u ovoj oblasti, kao što su informacije o državama i gradovima iz kojih se i preko kojih se krijumčari droga, nazive brodova kojim se droga krijumčari i njihovu putanju, imena firmi koje se koriste za krijumčarenje i slično.

Prikrivanje ovih podataka svakako ne doprinosi povjerenju javnosti u rad pravosuđa i uvjerenju da postoji volja za suzbijanjem ove vrste kriminala. Staviše, činjenica da je sudovima važnije da prikriju imena lica koja krijumčare drogu i nazive firmi preko kojih se to radi, od prava javnosti da te podatke zna i prava svakog lica da izbjegne poslovanje sa takvim licima i firmama, unosi i nesigurnost kod lica i firmi koji posluju zakonito.

Takođe, **objavljivanjem samo djelova presuda koji su postali pravnosnažni, sudovi prikrivaju podatke koji ukazuju na nezakonit rad sudova,** odnosno uklanjaju djelove presuda u kojima je drugostepeni sud utvrdio povrede zakona. Tako sudovi onemogućavaju analizu nezakonitog postupanja sudova, što dodatno doprinosi nepovjerenju u rad pravosuđa.

Sudovi imaju različitu praksu kada je u pitanju pristup spisima predmeta. Dok Viši sud u Podgorici i Apelacioni sud Crne Gore onemogućavaju pristup tim podacima, Viši sud u Bijelom Polju nam je dostavio kompletne spise predmeta. Različito postupanje sudova po ovim zahtjevima dodatno potvrđuje da njihove odluke kojim se ograničava pristup presudama i spisima predmeta iz oblasti organizovanog kriminala nemaju utemeljenja u zakonu.

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je utvrdila da su i Viši sud u Podgorici i Apelacioni sud Crne Gore prekršili Zakon o slobodnom pristupu informacijama kada su onemogućili pristup sudskim spisima.

Upravni sud Crne Gore je usvajao tužbe sudova protiv rješenja Agencije, iako je ranije odbacivao tužbe koje je podnosio prvostepeni organ protiv rješenja drugostepenog organa kao nedozvoljene, što je bio i stav Vrhovnog suda Crne Gore. Na taj način Upravni sud je doprinio smanjenju transparentnosti rada pravosuđa.

1. Viši sud u Podgorici

MANS je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama tražio dostavljanje presuda koje je Viši sud u Podgorici donio u predmetima međunarodnog krijumčarenja kokaina. Viši sud nam je **dostavio samo djelove presuda koji su tokom postupaka postali pravnosnažni,** iako su bila u pitanju javna suđenja za koja je postojalo

pojačano interesovanje medija i javnosti, a te prvostepene presude su već javno usmeno objavljene.

U obrazloženju svojih odluka²⁵³, predsjednik tog suda je naveo da je na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama **sud dužan da dostavi odluku samo ako je pravnosnažna, iako ni jedna odredba tog Zakona²⁵⁴, čak ni implicitno, tako nešto ne propisuje.**

Na zahtjeve za dostavljanje **spisa tog i drugih predmeta vezanih za krijumčarenje kokaina**, predsjednik Višeg suda je odgovorio identično - da se **presude nalaze na internet stranici suda i da su u obrazloženju presude dokazi provedeni u postupku²⁵⁵.**

Postupajući po našim žalbama, **Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je utvrdila da je Viši sud postupio nezakonito i naložila mu da nam dostavi kopije spisa predmeta²⁵⁶.**

Viši sud je **podnio tužbu Upravnom sudu Crne Gore** protiv rješenja Agencije²⁵⁷ i obavijestio nas **da iako tužba ne sprečava izvršenje upravnog akta, organ čiji se akt izvršava može iz drugih važnih razloga odložiti izvršenje**, ako to nije u suprotnosti sa javnim interesom. Međutim, **Viši sud nije naveo koji su razlozi iz kojih je odložio izvršenje rješenja Agencije.**

Upravni sud je usvojio tužbu Višeg suda²⁵⁸ i poništio rješenje Agencije iz formalnih razloga²⁵⁹, iako je ranije odbacivao tužbe koje je prvostepeni organ podnosio protiv rješenja drugostepenog organa²⁶⁰. Da prvostepeni organ koji je rješavao u upravnoj stvari nije aktivno legitimisan za pokretanje upravnog spora protiv rješenja drugostepenog organa, **ranije je utvrđivao i Vrhovni sud Crne Gore²⁶¹.**

2. Apelacioni sud Crne Gore

Sa istim zahtjevima MANS se obratio i Apelacionom sudu, koji je donio rješenja²⁶² kojima eksplicitno odbija da dostavi spise. U svim rješenjima Apelacioni sud se poziva na zakonski osnov ograničenja pristupa informacijama ako je to **u interesu prevencije istrage i gonjenja izvršilaca krivičnih djela**, a radi zaštite od objavljivanja podataka koji se odnose na sadržinu preduzetih radnji u prekrivičnom i krivičnom postupku²⁶³.

²⁵³ Na primjer Rješenje Višeg suda III Su.br.95/11 od 21.12.2011. godine

²⁵⁴ "Službeni list RCG" br.68/2005 od 15.11.2005. godine i br.44/2012 od 09.08.2012. godine

²⁵⁵ Akti I Su.br. 144/13, 145/13, 146/13, 147/13 od 30.10.2013. i 151/13 od 04.11.2013.

²⁵⁶ Rješenja broj 5498/13 od 30.12.2013., 5501/13 od 30.12.2013. i 1499/14 od 28.02.2014.

²⁵⁷ Akti I Su.br.145/13, 146/13, 147/13, 148/13, 151/13, 152/13 i 153/13 od 05.02.2014.

²⁵⁸ Presuda U.br.187/14 od 07.10.2014. godine

²⁵⁹ Upravni sud je u presudi naveo da je Agencija po zakonu trebala da odluči meritorno, a ne da prvostepenom organu daje nalog da pod uslovom dostavi tražene spise

²⁶⁰ Između ostalih: Rješenja U.br. 124/05 od 10.02.2005., U.br.1857/09 od 19.01.2010., U.br.371/06 od 28.03.2006., U.br.2901/11 od 26.10.2011., U.br.2489/11 od 03.02.2012.

²⁶¹ Između ostalih: Presude Uvp. 56/10 od 12.04.2010., Uvp. 331/11 od 14.10.2011.

²⁶² Rješenja V-SU br.50/2013, 51/2013 i 52/2013 od 07.11.2013. godine

²⁶³ Član 14. stav 1. tačka 3. alineja 3. Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Međutim, svi predmeti za koje je MANS tražio spise predmeta bili su **već pravnosnažno okončani**. Dakle, **istraga i gonjenje izvršilaca krivičnih djela bilo je završeno i nikako se nijesu mogli ugroziti uvidom u spise sa završenog suđenja koje je bilo javno**.

Istovremeno, Apelacioni sud u svakom rješenju navodi da je stav Vrhovnog suda da se **uvid u spise ne može vršiti na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, već na osnovu ZKP-a** i da kopiranje spisa predmeta imaju **samo učesnici u krivičnom postupku**.

Ipak, ZKP propisuje razmatranje, prepisivanje ili snimanje pojedinih spisa nakon potvrđivanja optužnice **svakom ko ima opravdani interes**²⁶⁴. Uskraćivanje ili uslovljavanje ovog prava po ZKP-u se odnosi na slučajeve u kojima je isključena javnost ili ako bi se grubo kršilo pravo na privatnost.

Međutim, Apelacioni sud nije uopšte ocjenjivao da li MANS ima opravdan interes, javnost nije bila isključena u bilo kom postupku, niti ima bilo kakve ocjene da bi se usvajanjem zahtjeva MANS-a prekršilo pravo na privatnost. Zato je krajnje **nejasno na osnovu kojeg zakona su odbijeni zahtjevi MANS-a i koji je razlog za odbijanje**.

Postupajući po žalbi na rješenja Apelacionog suda Crne Gore, **Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je utvrdila da je Apelacioni sud postupio nezakonito** i naložila tom sudu da nam dostavi kompletnu kopiju spisa predmeta²⁶⁵.

Upravni sud Crne Gore je prihvatio i tužbe Apelacionog suda koji je rješavao u prvom stepenu i poništio drugostepeno rješenje Agencije²⁶⁶ takođe iz formalnih razloga, kao i u prethodnom slučaju²⁶⁷.

3. Viši sud u Bijelom Polju

Da sudovi ne primjenjuju zakon jednako i da na različite načine ograničavaju ili uslovljavaju uvid u spise predmeta, a samim tim i javnu kontrolu njihovog rada, pokazuje postupanje Višeg suda u Bijelom Polju.

Naime, ovaj sud je **usvojio zahtjev MANS-a** za pristup spisima predmeta koji je tražen, ali nam je **dozvolio samo vršenje uvida u te spise i to u roku od tri dana u prostorijama tog suda**²⁶⁸, navodeći da se radi o složenom predmetu u kome postoje i dokazi prikupljeni primjenom mjera tajnog nadzora, pa se pristup može izvršiti samo u prostorijama suda.

²⁶⁴ Član 203. stav 1. ZKP-a

²⁶⁵ Rješenja broj 5255/13, 5256/13 i 5257/13 od 24.12.2013. godine

²⁶⁶ Presuda U.br.96/14 od 07.10.2014. godine

²⁶⁷ Upravni sud je u presudi naveo da je Agencija po zakonu trebala da odluči meritorno, a ne da prvostepenom organu daje nalog da pod uslovom dostavi tražene spise

²⁶⁸ Rješenja Su. V br.901/13 od 11.11.2013. godine i Su. V br.925/13 od 13.11.2013. godine

Postupajući po žalbama MANS-a, **Agencija je utvrdila da je i ovaj sud postupao nezakonito** i naložila mu da MANS-u dostavi spise u roku od tri dana, uz obavezu zaštite ličnih podataka kojima bi se ugrozila privatnost stranaka u postupku.²⁶⁹

Za razliku od suda iste nadležnosti u Podgorici, **Viši sud u Bijelom Polju ne podnosi tužbu protiv rješenja Agencije i predsjednik suda donosi nova rješenja**²⁷⁰ sa kojima se MANS-u, u elektronskoj formi, dostavljaju kompletni spisi predmeta.

Međutim, iz dostavljenih spisa su **uklonjeni lični podaci, ali i drugi podaci koji se ne odnose na privatnost stranaka u postupku kao što su nazivi gradova i država preko kojih se krijumčari droga, putanja brodova kojima se droga prevozi, nazivi brodova kojima se droga prevozi i nazivi firmi koje se osnivaju da bi se preko njih krijumčarila droga.**

Tako je i ovaj sud, koji je više od drugih sudova omogućio pristup podacima, ipak ograničio pristup određenim podacima bez valjanog obrazloženja i pravnog osnova.

²⁶⁹ Rješenja br.5480/13 i 5481/13 od 30.12.2013. godine

²⁷⁰ Su. V br.901/13 i 925/13 od 14.01.2014. godine